

Poli à letereŋi niŋcyiini ngemu kan Kɔrenti kànhé dánafeebil'á ke

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè letereŋi funṅo jwumpe e ke

Kɔrenti kànhé na mpyi kànbwɔhɔ, yasuŋnyi mpyi a nyaha k'e sèl'e. Cikwuŋi ná nàŋkwuŋi mpyi na mpyi pyiŋkannigii puni na kuru kànhé e.

Yesu túnntuŋi Poli à yee niŋkin ná paanga pyi Kɔrenti kànhé e. Lire tɛni i, u à Jwumpe Nintanmpe jwo wani, ka pii si piye kan Yesu á (Kapyiŋkii 18.1-18). Poli karenkwooni kàntugo, nyahaŋgurug'à jyè dánafeebii ná piye shwɔhɔl'e. Poli à yire lógo maa nge letereŋi tun si pi yere, maa li cyèe pi na, na dánafeebii wwoŋɛge na nyɛ mu à jwo cyere, ti nùŋke ku nyɛ Yesu Kirisita kanni. Tire cyeere yatanŋyi pun'à yaa yi yiye kyaa táan yiy'á, yi raa yiye tère (13).

Dánafeebii kuruŋke e, pii mpyi a letere tũgo u á, maa yibiyi yà pyi u na. Poli à nge letereŋi séme maa jwɔshwɔɔ kan yire yibiyi na, yire yi mpyi:

Dánafeebii sí n-jà fúru pyi la? (7)

Mpii pi nyɛ na zunŋi pyi ke, dánafeebii sí n-jà n-lyí pire yyére la? (8--10)

Di dánafeebil'á yaa pi a báare ná Kile Munaani màkanyi i ye? (12--14)

Dánafoonji kwùŋi kàntuge nyɛ naha shi ye? (15)

Jwumpe tasiige

1 ¹ Mii Poli u à yyer'a pyi Yesu *Kirisita túnntuŋo mà tàanna ná Kile jyi wuuni i ke, mii ná wuu cìmpworonji Sositeni u à nge letereŋi séme si ŋkan ² yii dánafeebii kuruŋk'á, Kɔrenti kànhé e, yii mpiimu pi à pyi Kile wuu Yesu Kirisita cye kurugo ke, u à yii yyer'a pyi u wuu, mà bàra mpii puni pi nyɛ na wuu Kafoonji Yesu Kirisita mege yiri cyeyi puni i, maa u pyi pi Kafoonji wuu fiige ke, ³ wuu Tuŋi Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi jwɔ yii na, pi i yyeniŋke kan yii á.

Poli à fwù kan Kile á Kɔrenti dánafeebii kurugo

⁴ Mii fwù nyɛ Kile na tèrigii puni i, naha na ye u à jwɔ yii na, yii ná Yesu *Kirisita wwoŋɛge kurugo. ⁵ Mà yii yaha kuru wwoŋɛge e, yii à

Kile màkanyi shiŋi puni ta, mà cye cyán jwumpe ná ƚcèŋi na. ⁶Naha kurugo ye jwumpe pu ƚye na Kirisita kyaa yu ke, pur'à tateenge wwû yii e. ⁷Lire e canŋke wuu Kafoonji Yesu Kirisita sí uye cyêe ke, mà yii yaha yii i kuru canŋke sigili, Kile màkange kà tufiige kuu ƚye yii na me.

⁸Uru Kile mú u sí yii tège si fànha kan yii á, bà yii si mpyi si ŋkwôro u kuni i fo sà nɔ li tegeni na, si mpyi tigare cyaga baa Kafoonji Yesu Kirisita cannuruge me. ⁹Kile na ƚye ƚwɔmɛɛ niŋkinfoo, uru u à yii yyere bà yii si mpyi si mpyi u Jyaŋi, wuu Kafoonji Yesu Kirisita wwoŋɛɛge e me.

Poli à li cya Kɔrenti dánafeebil'á na pi bê

¹⁰Mii cìmpyiibii, mii na li ƚáare yii á, wuu Kafoonji Yesu *Kirisita mege na, yii i bê niŋkin na, yii àha n-láha yiye na me. Yii bê, yii i mpyi ná sòŋɔɔ niŋkin i, yii i yii karigii kapyiini ƚùŋke yaha ku pyi niŋkin.

¹¹Naha kurugo ye mii cìmpyiibii, mii à lógo Kilowe pyenge shiinbii ƚii ƚwɔ na, na mbèmbaanji na wá yii shwɔhɔl'e, ¹²na ƚii na wá na ŋko yii shwɔhɔl'e na pire na ƚye mii Poli wuu, ƚii sí i ŋko na pire na ƚye Apolosi wuu, ƚii sí i ŋko na pire na ƚye Pyeri wuu, ƚi sanmpii sí i ŋko na pire na ƚye Kirisita wuu. ¹³Mii sí yii yíbe, Kirisita à táa la? Taha Poli u à kwôro kworokworocige na yii kurugo, lire ƚye me taha Poli mege na yii à *batize? ¹⁴Mii Poli à Kile shéere, naha na ye Kirisipusi ná Gayusi baare e, mii ƚye a yii wà tufiige batize wani me. ¹⁵Lire e yii wà sɪ n-sii n-jà n-jwo na ur'à batize mii mege na me. ¹⁶Mii funŋɔ naha mpyi a wwɔ, mii mú u à Sitefanasi pyenge shiinbii batize, pire baare e, mii naha a dá na mii sàha à sùpya batize wani yii yyéere me.

Sùpyire yákilifente ƚye Kile ƚyii na sɪŋcomɔ

¹⁷Yii li cè na báaraŋi niŋcyiini meɛ na *Kirisita à mii tun ke, uru bà u ƚye *batizeliŋi me, Jwumpe Nintanmpe ƚjwuŋi kurugo u à mii tun. Mii mú sí ƚye na tire tũnture pyi mà tàanna ná sùpyire yákilifente e me, bà li si mpyi sùpyire kà raa ðirili mii jwuŋkanni kurugo me, ŋka ƚi a ðirili Kirisita kwùŋi kurugo kworokworocige na. ¹⁸Mpii ƚi ƚye kuni nimpini i, ná Kile sí n-pa ƚi shi bò ke, jwumpe pu ƚye na yu mà yyaha tíi ná Kirisita kwùŋi i kworokworocige na ke, puru na ƚye sɪŋcomɔ pire mpil'á. Ŋka wuu mpii ƚi ƚye kuni niŋcenni i, ná Kile sí n-pa wuu shwɔ ke, Kile sífente ti ƚye ti ti wuu á.

¹⁹ƚye y'à séme Kile Jwumpe Semɛŋi i na:

«Mpii ƚi na ƚiye sòŋŋi yákilifée ke, mii sí ƚiye sɪŋcompe cyêe.

Mpii ƚi na ƚiye sòŋŋi na ƚi'á kyaa cè ke, mii sí li cyêe na ƚiye ƚye a yafyin cè me^a.»

^a1.19 Ezayi 29.14

²⁰ Mâ tàanna ná lire e, taa yákilifeebii nyɛ ke? Mpii pi na piye sônɔŋi na pir'à Kile *Saliyaŋi cè ke, taa pire nyɛ ke? Taa nge diɔnyɛŋi jwɔŋceempii nyɛ ke? Kile à li cyêe na nge diɔnyɛŋi yákilifente na nyɛ sɔŋcomɔ. ²¹ Mâ tàanna ná Kile yákilifente e, u à li lwɔ́ nge diɔnyɛŋi yákilifeebii kà n-jà uru cè ná pi yabilimpɔii yákilifente e mɛ. Lire kurugo jwumpe wuu nyɛ na yu, ná diɔnyɛŋi sùpyire na pu sônɔŋi sɔŋcomɔ ke, Kile à li lwɔ́ sùpyire t'à dá puru jwumpe na ke, si pire shwɔ.

²² Nyɛ *Yahutuubii la maha mpyi s'a kakyanhala karigii paa tapyige e si nta ndá puru jwumpe na. *Girekiibii sí na jcaa pire yákilibii si múgo si nta ndá pu na. ²³ Wuu pi ke, Kirisita kani wuu nyɛ na yu na u à kwú kworokworocige na ke, puru na nyɛ jwɔŋjwumbaama Yahutuubil'á, maa mpyi sɔŋcomɔ *supyishɔŋi sanɔ́'á. ²⁴ Ŋka Kile à mpiimu yyer'a pyi u wuu ke, pi à pyi Yahutuu yo, pi à pyi Girekii yo, pir'á Kirisita na Kile sífente ná u yákilifente cyêre. ²⁵ Naha kurugo yɛ kani Kile à pyi, ka sùpyire si wá na sônɔŋi sɔŋcomɔ ke, lir'à fànha tò pi yákilifente na. Nde Kile à pyi, ka sùpyire si wá na sônɔŋi na fànhaɔcyerere ti nyɛ ti ti ke, lir'à fànha tò sùpyire na.

²⁶ Mii cìnmpyibii, yyerɛŋkanni na Kile à yii yyer'a pyi uye wuu ke, yii lire kàanmucya a wíi ke! Mâ tàanna ná sùpyire kàanmucyage pyiŋkanni i, yákilifee niɔnyahamii nyɛ yii e mɛ, sífee niɔnyahamii nyɛ yii e mɛ, yii niɔnyahamii mú sí nyɛ a si shinwoo pyenyi i mɛ. ²⁷ Nyɛ karigii diɔnyɛŋi sùpyire na sônɔŋi sɔŋcomɔ ke, cyire Kile à cwɔɔnr'a tɛg'a diɔnyɛŋi yákilifeebii sílege. Ncyii pi nyɛ na sônɔŋi fànhaɔcyerere wogigii ke, maa cyire cwɔɔnr'a tɛg'a fànhafeebii sílege. ²⁸ Karigii cyi nyɛ nùŋɔ baa diɔnyɛ sùpyire nyii na, ná pi kuro nyɛ cyi e mɛ, cyire karigii Kile à cwɔɔnrɔ, pi na ncyiimu sônɔŋi sèe wogii ke, mà tɛg'a cyire kɛɛge. ²⁹ U à lire pyi, bà li si mpyi sùpyaŋi wà tufiige kà ŋkwɔ́ uye pèe uru Kile yyahe taan mɛ.

³⁰ Uru u à wuu le Yesu Kirisita wwoɔŋɛge e. Kile à pyi kaɔŋɔ, ka Yesu Kirisita si wuu pyi yákilifee, maa jwo na wuu à tíi, maa wuu pyi Kile wuu, maa wuu nùŋɔ wwú kapegigii bilere e. ³¹ Nyɛ bà l'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛŋi i mɛ: «Ŋgemu la ká mpyi si pèenɛ taha yaaga na ke, urufoo u ti taha Kafoonɔ Kile na^b.»

Poli nyɛ a Kile jwumpe jwo ná sùpyire yákilifente e mɛ

2 ¹ Mii cìnmpyibii, tɛni i mii à sà Kile jwumpe jwo yii yyére ke, mii nyɛ a naye pèe na mii à jwumpe cè, lire nyɛ mɛ na mii yákilif'á pèe mà tòro pi sanmpii wuŋi na mɛ. ² Naha kurugo yɛ mii nyɛ a li lwɔ́ naye funɔŋ'i, si yaage kabere kyaa jwo yii á, Yesu *Kirisita kàntugo na mɛ, si u kwùŋi kyaa jwo yii á kworokworocige na. ³ Mii fànhe mpyi a cyére wani yii

^b1.31 Zheremi 9.24

shwɔhɔl'e, fyagare mpyi maha mpyi mii na fo mii mpyi maha ɲcyɛɛnni sɛl'e. ⁴Tère o tère e mii à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á ke, ná sùpyire yákilifente e bà mii mpyi maha pu yu si nta yii ɲumbogigii kɛɛnɲe ná p'e mɛ. Ɔka ná *Kile Munaani sífente e mii mpyi maha pu yu, ⁵bà li si mpyi yii dáníyanji kà ntaha sùpyire yákilifente na mɛ, fo Kile sífente.

Kile maha u yákilifente kaan wuu á, u Munaani cye kurugo

⁶Kile jwump'à tateɛnge wwû mpiimu zòmɲyaagil'e ke, pire maha yákilifente taa wuu jwumpe e. Ɔka Kile sí n-pa ɲge dɲyɛɲi sùpyire ná u ɲɲufɛebii mpiimu shi bò ke, yákilifente ti ɲye pir'á ke, tire shiɲi bà mɛ. ⁷Kile yákilifente shenre wuu ɲye na yu ke, sùɲya mpyi a ti shi cè mɛ, ɲaha na ye Kile mpyi a ti ɲwɔhɔ. Mà jwo dɲyɛɲi u dá ke, Kile mpyi a lire kaɲwɔhɔni yaa, bà wuu si mpyi si mpyi shinbwoo si ntèen ná u e u cyage nisinaɲke e mɛ. ⁸Ɔge dɲyɛɲi ɲɲufooɲi wà ɲye a tire yákilifente cè mɛ. Ná lire bà mɛ, pi mpyi na sì ɲɛɛ Kafooɲi Peentefoo kwòro kworokworocige na mɛ. ⁹Bà l'à sɛme Kile Jwumpe Semenji i na:

«Sùɲya ɲyii sàha ɲkwò a ndemu ɲya mɛ,

ná ɲiɲgyii sàha ɲkwò a li lóg'a ɲya mɛ,

ná li sàha ɲkwò a tige sùɲya funɲ'i mà ɲya mɛ,

mpii pi à Kile kyaa táan piy'á ke, lire u à bégel'a yaha pire mɛɛ na^c.»

¹⁰Wuu pi ke, Kile à lire kani cyèe wuu na, u Munaani cye kurugo. Lire li maha karigii puni yyaha caa, ali karigii Kile à ɲwɔhɔ ke, li maha cyire puni yyaha caa, si cyi cè, ¹¹bà li ɲye sùɲya sì n-jà u supyɲɛɲi funzɔɲɔre cè ná u yabiliɲi bà mɛ, amuni li mú ɲye sùɲya sì n-jà Kile funɲɔ karigii cè mɛ, *Kile Munaani kanni l'à cyi cè. ¹²Wuu sí pi ke, Kile à u Munaani le wuu e, lire l'à wuu ná sùpyire sannte sɔɲɲɔɲkanni pyi l'à wwû liye e. U à lire pyi bà li si mpyi, u à ɲwɔ wuu na maa yaayi ɲjemu kan wuu á ke, wuu u yire cè mɛ. ¹³Ná sùpyire yákilifente e bà wuu ɲye na yire yaayi kyaa yu mɛ. Ɔka Kile Munaani à ndemu cyèe wuu na ke, lire wuu ɲye na yu sùpyir'á, wuu na li yu bà Kile Munaani à li jwo mɛ. ¹⁴Ɔka Kile Munaani ká mpyi li ɲye a tèn sùɲyaɲi ɲgemu i mɛ, urufoo ɲye na ɲɛɛge Kile Munaani karigii na mɛ, ɲaha na ye u maha cyire karigii sɔɲɲi sɲɲcomɔ. U sì n-jà cyi yyaha cè mɛ, ɲaha na ye Kile Munaani kanni cye kurugo sùɲyaɲi maha jà a cyi yyaha cè. ¹⁵Kile Munaani ɲye sùɲyaɲi ɲgemu i ke, uru u maha yaayi puni cè a wwû yiye e. Shintiiwe mú sí ɲye na n-jà a urufoo kapyiɲkii cè a wwû cyiye e mɛ. ¹⁶Yire y'à sɛme Kile Jwumpe Semenji i na:

«Sùɲya ɲye a sii ɲgemu u à Kafooɲi funzɔɲɔre cè mɛ?

Sùɲya mú ɲye a sii ɲgemu u sí n-jà u yere mɛ^d.»

^c2.9 Ezayi 64.4

^d2.16 Ezayi 40.13

Ɔka wuu pi ke, Kile Munaani nɔe wuu mpiimu i ke, wuu à *Kirisita funzɔnɔre cè.

Kile báarapyiibii puni tayyérege nɔe niŋkin

3¹ Mii cɔnmpyiibii, mà sèenɔi jwo, mpɔi pi à *Kile Munaani yaha l'à pi yyaha cù ke, jwuŋkanni na mii maha yu ná pire e ke, mii nɔe a jà a jwo ná yii e lire jwuŋkanni na mɛ. Ɔka mpɔi pi nɔe na pi nyii karigii kanni pyi ke, mii à jwo ná yii e mu à jwo ná pire e mii nɔe na yu. Mii na yii sɔnɔi mu à jwo pɔnmpɔnyeya mà yyaha tí ná *Kirisita kuni i. ² Jwumpe mii à jwo yii á ke, pur'à pyi mu à jwo jirime mii à kan yii á. Mii nɔe a nɛn'a yawaya kan yii a lyí mɛ, naha na ye yii mpyi na sɔ n-jà yawaya lyí mɛ. Ali numɛ yii sɔ n-jà yawaya lyí mɛ, ³ naha na ye yii saha na yii nyii karigii pyi. Sèe wi dɛ! Ná yɔncyege ná mbɛmbaanɔi sí nɔe yii shwɔhɔl'e, lire l'à li cyèe na yii ná sùpyire sannte nɔe a wwù yiye e mɛ. Yii ná pi kapyiɔnkii pun'à pyi niŋkin. ⁴ Nɔe ná yii pɔi s'à jwo na yii na nɔe Poli wuu, ka pɔi si jwo na pire na nɔe Apolosi wuu, mà tàanna ná lire e, tá yii ná sùpyire sannte sɔnɔnɔkann'à wwù liye e bɛ?

⁵ Yii li cè na Apolosi wi yo, mii Poli wi yo, Kile báarapyii pi nɔe wuu kannu. Wuu à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á, ka lire si mpyi kapuɔ mà yii lèŋe Kile kuni i, wuu mú pun'à wuu báaraɔi pyi mà tàanna ná Kafoonɔi u kanɔkanni i wuu shin maha shin á. ⁶ L'à pyi mu à jwo mii à cige cenmɛ, ka Apolosi si ku lwɔ, ɔka Kile u à cige pyi k'à yíri. ⁷ Lire e ke l'à pyi cige cenmɛfoonɔi yo, l'à pyi ku lwɔfoonɔi yo, pi wà tayyérege nɔe a pèe mɛ. Kile kanni u tayyérege k'à pèe, naha na ye uru u maha cige pyi ku u lyege. ⁸ Cige cenmɛfoonɔi ná ku lwɔfoonɔi mú à tàanna. Kile sí pi shin maha shin sàra si ntàanna ná pi báaraɔi nɔmpyɔi i. ⁹ Mà tàanna ná lire e, wuu na nɔe báarapyiɔnɛ Kile báaraɔi i, yii pi nɔe Kile cikɔge.

Yesu u nɔe Kile bage nintaani

Yii mú pi nɔe Kile bage. ¹⁰ Mà tàanna ná Kile màkange e mii á, mii à kuru bage nɔwɔhɔ cyán bafaanrawa nɔncenɔe fiige, ka piibere si mpa ku faanra a dùrugo. Ɔka shin maha shin la ku nɔe si vaanra pyi kuru bage nintaani nɔn'i ke, urufoo u u báaraɔi pyimɛ cè dɛ! ¹¹ Naha kurugo ye bage nintaani l'à cyán ke, lire li nɔe Yesu *Kirisita. Sùpya saha sɔ n-jà nintaani labere cyán lire kàntugo na mɛ. ¹² Bafaanribii pɔi sí báara nɔncenɔe pyi, si pi vaanraɔi pyi kuru bage nintaani na ná sɛenɔi i, lire nɔe mɛ ná wyérefyɔnɔi i, lire nɔe mɛ ná kafaayi longara wuyi i. Ɔka pɔi sí báaraɔe pyi si vaanraɔi pyi ná cire e, lire nɔe mɛ ná nyèsigire e, lire nɔe mɛ ná kàcyeeere e. ¹³ Ɔka yii li cè, canɔke Kile sí sùpyire puni sàra si ntàanna ná pi kapyiɔnkil'e ke, shin maha shin à báaraɔi nɔgemu pyi ke, uru

shi sí n-cyêe kuru canŋke. Nage cye kurugo shin maha shin u báara shi sí n-cè. ¹⁴ Nage ká mpyi ku nyɛ a ŋgemu u tafaanraga súugo mɛ, urufoo sí tòn ta. ¹⁵ Ŋka nage ká ŋgemu u tafaanraga súugo ke, urufoo sí tòn ta mɛ. Urufoo kɔni sí n-shwɔ sa! Ŋka li sí n-pyi mu à jwo nage e urufo!à jyè a fworo.

¹⁶ Yii nyɛ a li cè na *Kilepaarebage ku nyɛ yii, *Kile Munaani à tèn kuru ŋkemu i mà? ¹⁷ Shin maha shin ká kuru bage jya, Kile sí urufoo shi bɔ, naha na ye Kile wogo ki, yii sí pi nyɛ kuru bage.

¹⁸ Wà ha uye jwɔ fáanŋa mà dɛ! Yii wà ha nta u u sɔnŋi na uru na nyɛ yákilifoo mà tàanna ná sùpyire sɔnŋɔŋkanni i, urufoo u uye pyi sɔnŋɔ. Lire ká mpyi, urufoo sí yákilifente sèe woore ta. ¹⁹ Naha kurugo ye karigii diɲyɛŋi sùpyire nyɛ na sɔnŋi yákilifene ke, cyire na nyɛ sɔncomɔ Kile nyii na. Y'à séme Kile Jwumpe Semɛŋi i na: «Kàhɛnyɛ ŋge diɲyɛŋi yákilifeebii maha ŋcyáan ke, Kile maha pi pyi pi i ŋcwɔre yire na^e.»

²⁰ Y'à séme mú na:

«Mpii pi nyɛ na piye sɔnŋi yákilifee ke, Kafoonŋi à pire funzɔnŋɔre cè.

Pi funzɔnŋɔre nyɛ u á laaga baa^f.»

²¹ Lire kurugo wà nyɛ a yaa u a ŋkwɔhɔli na uru na nyɛ mucyiin wu mɛ, naha na ye yaayi puni nyɛ yii wuyo. ²² L'à pyi mii Poli yo, l'à pyi Apolosi yo, l'à pyi Pyeri yo, l'à pyi diɲyɛŋi yo, l'à pyi shɛŋi yo, l'à pyi kwùŋi yo, l'à pyi numɛ yaayi yo, l'à pyi yaayi nimpayi yo, yire puni na nyɛ yii wuyo. ²³ Yii yabilimpii pi ke, yii na nyɛ Kirisita wuu, Kirisita sí nyɛ Kile wu.

Yesu túnntunmpii báaraŋi ná pi yyefuge kani

4 ¹ Lire kurugo yii li cè na wuu na nyɛ *Kirisita báarapyii kanna, maa mpyi kacwɔnrii fiige. Karigii Kile mpyi a ŋwɔhɔ sùpyire na tèecyiini i ke, Kile à cyire cyêe wuu na, bà wuu sí mpyi s'a cyi yyaha yu sùpyir'á mɛ. ² Nde sí li nyɛ na ŋcaa báarapyiibil'á ke, lire li nyɛ pi pyi sèeshiin pi raa pi báaraŋi pyi pi a jwɔge. ³ Mii wi ke, l'à pyi yii jworo yo, l'à pyi sùpyire sannte jworo yo, mii kuro nyɛ tire e mɛ. Mii mú sí nyɛ a naye cêege na báaraŋi nimpyiŋi na mɛ, ⁴ naha na ye mii nyɛ a naye pen na báaraŋi wà tufiige e mɛ. Ŋka lire nyɛ a li cyêe na mii báaraŋi puni pyiŋkann'à jwɔ mà dɛ! Kafoonŋi kanni u sí n-jà u jwɔ ná u jwɔmbaa jwo.

⁵ Lire kurugo yii àha tanga kan sùpya á, lire nyɛ mɛ si u cêege mà li tèn ta li sàha nɔ mɛ. Yii Kafoonŋi cannuruge sige. U aha mpa, karigii cyi à ŋwɔhɔ numpini i numɛ ke, u sí n-pa cyire yige bèenmpe na, si sùpyire funzɔnŋɔre yige cyíinnŋi na. Nyɛ kuru canŋke, shin maha shin à yaa ná ŋkèenŋi ŋgemu i mà tàanna ná u báaraŋi nimpyiŋi i ke, Kile sí uru kan

^e3.19 Zhobu 5.13

^f3.20 Zaburu 94.11

urufol'á. ⁶ Mii cìmpyiibii, mii à mii ná Apolosi kani lwó a pyi yyecyeene mà tèg'a yii le kur'e, si li cyêe yii na, na yii jaaraŋkann'à yaa li tàanna ná Kile Jwumpe Semerŋi yi jwuŋkanni i. Lire e yii wà nyɛ a yaa u kàsimerŋii yogolo na uru na nyɛ wà wu, s'a u shinŋerŋi fwóhore mɛ. ⁷ Mu u nyɛ na sônŋi na mu à pwóɔ pi sanmpii na ke, di mu nyɛ na maye sônŋi be? Naha ku nyɛ mu á mà ta Kile bà u à ku kan mu á mà ye? Nyɛ ná Kile sí u à yi kan mu á, mu kàsimerŋkii kayogoni li nyɛ ndire, kee mu yabilinŋi u à yi ta may'á ye?

⁸ Yii pi ke, yii na sônŋi na yii à yaayi puni ta mà kwò, na yii funŋy'à jín'a kwò, yii na sônŋi na jùŋufent'à le yii cye e mà kwò, maa wuu yaha. Ŋka mii la nyɛ yii i mpyi jùŋufee sèerŋi na, bà wuu mú si mpyi si ntèen ná yii e jùŋufente e mɛ. ⁹ Yii li cè, wuu pi nyɛ *Yesu tùnntunmpii ke, li nyɛ mu à jwo Kile à wuu yaha sùpyire puni kàntugo. L'à pyi mu à jwo kwòŋi laage e wuu nyɛ. Wuu à pyi yawiye diŋye jwóhɔyaayi pun'á, sùpyire bàra mèlekeebii na. ¹⁰ Wuu à pyi sìcyerefee fiige Kirisita mege kurugo, ŋka yii pi ke, yii na sônŋi na yii à Kirisita yákilifente puni ta a kwò. Yii à jwo na wuu pi nyɛ fàhɔnyerere sùpyiibii, maa yiye sônŋi na yii pi nyɛ fàhɔnyahaga wuubii. Sùpyire nyɛ a wuu le dá e mɛ, ŋka yii pi ke, pi à yii pèe. ¹¹ Ali numɛ, wuu na ŋkyaali katege ná byage cye e, maa mpyi vaaŋkuunŋi i. Sùpyire maha wuu bwùun, wuu na jaare na màre cyeyi yyaha kurugo. ¹² Wuu na báaraŋi ninŋaŋi pyi, bà wuu si mpyi s'a wuu jùŋɔ karigii yaa mɛ. Mpii pi maha wuu cyere ke, wuu maha jwó leni pir'á. Pi maha wuu kyérege, ŋka wuu maha li kwú wuye e. ¹³ Sùpyire mée ká a jwumpimpe yu wuu na, wuu maha jwuŋcenmpe tèg'a pi jùŋɔ bê. Ali numɛ wuu na nyɛ mu à jwo yakuuyo ná kàkyaya sùpyire nyii na.

¹⁴ Mii nyɛ a mpe jwumpe sémɛ si yii sílege mɛ, ŋka mii à yii yere ná p'e, naha na ye yii pi nyɛ mu à jwo mii pyiibii, yii kyal'à táan mii á sèl'e. ¹⁵ Ali li mée nta cyelentii niŋyahanyahamii pi nyɛ na Kirisita kyaa yu yii á, yii li cè na yii tunŋi na nyɛ niŋkin. Mii wi, naha na ye mii u à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á, ka yii i dá Yesu Kirisita na. ¹⁶ Mà tàanna ná lire e, mii na li caa yii á, yii raa yii karigii pyi mii wogigii fiige. ¹⁷ Lire e Timɔti u nyɛ mii jyaŋi mà tàanna ná Kafoonŋi wwoŋeɛge e ke, mii sí uru tun yii á. U kyal'à táan mii á, jwómɛe niŋkinfoo u nyɛ u wi Kafoonŋi báaraŋi i. U aha nɔ yii na tènì ndemu i ke, mii karigii pyiŋkanni li nyɛ ndemu Kirisita wwoŋeɛge e ke, u sí yii funŋɔ cwo lire na, bà mii nyɛ na li yu na màre cyeyi puni i dánafeebii kurunŋy'á mɛ.

¹⁸ Pii na nyɛ yii shwóhɔl'e, mpiimu pi na sônŋi na mii saha sì n-shà wani yii yyéere mɛ, maa li jwó cù na piye yare tabwoyi i. ¹⁹ Ŋka Kafoonŋi ká jɛɛ, li saha sì mɔ mɛ, mii sí núru n-kàre wani yii yyéere, mpii pi nyɛ ná tire yàmpeente e ke, kampyi jwumbwompe kanni pi na yu, lire nyɛ mɛ

kampyi Kile sífente nyɛ pi á sèenji na, si lire cè. ²⁰Naha kurugo ye *Kile Saanre nyɛ jwumbwoɲjwuu mɛ, Kile sífene ti nyɛ ti ti. ²¹Nye di yii ko numɛ be? Yii la nyɛ mii u shà yii yyére ná kasor'e laa, ná ntàannamagare ná jùmpinje e?

Silegebaare kani l'à pyi Kɔrenti dánafeebii shwɔhɔl'e ke

5 ¹Mii cìmpyibii, wuu à lógo na silegebaara kani là à pyi yii shwɔhɔl'e, ali Kilecemaabii mú bà sì jɛɛ ndemu pyi mɛ. Pi à jwo na yii wà na wá a u tuɲi cwoɲi lɛɲɛ. ²Lire ná li wuuni mú i, yii à yiye pɛɛ, mà li ta lire mpyi a yaa li pyi yyetanhara kyaa yii á, bà yii si mpyi si lire kapiini pyifooɲi yige yiye shwɔhɔl'e mɛ.

³Mii laage kɔn'à tɔɔn yii na, ɲka mii nyɛ yii shwɔhɔl'e *Kile Munaani cye kurugo. Nde l'à yaa li pyi ɲge kapimpyiɲi na ke, wuu Kafooɲi Yesu *Kirisita mege na, mii à lire lwɔ naye funɲ'i mà kwɔ. ⁴Lire pyiɲkanni na, mii ná yii ká bínn'a tɛɛn, Kafooɲi Yesu fàhe cye kurugo, ⁵urufol'à yaa u le Sitaanniɲi cye e, u u ɲkyaalaa, bà li si mpyi kapegigii mpyiɲi lage ká wwù u na, ka u u cyi jwɔ yaha tɛni ndemu i ke, Kile si u shwɔ Kafooɲi Yesu cannuruge mɛ.

⁶Yii na yiye pɛɛre tawage e, yii nyɛ a cè a jwo na: «bwúuruɲi yîrigeyirige yaani nimbileni maha ntɛg'a farani mbyimpe niɲcwɔnhɔmpe puni yîrige» mà? ⁷Lire kurugo yii kapimpyiɲi yige yiye shwɔhɔl'e, bwúuruɲi yîrigeyirige yaani l'à lye ke, u na nyɛ lire fiige, bà yii si mpyi si ntɛɛn fwɔnrɔ baa mbyivɔnmɔ niɲcwɔnhɔmɔ fiige mɛ. Yii li cè na yatɔɔge *Yahutuubii mpyi maha bò pi *bilereɲkwɔɲi kataanni i ke, Yesu à bò kuru yatɔɔge fiige, maa wuu kapegigii yàfa wuu na. Lire e wuu nyɛ numɛ mu à jwo mbyivɔnmɔ niɲcwɔnhɔmɔ, bwúuruɲi yîrigeyirige yaani nyɛ a le mpemu i mɛ. ⁸Lire kurugo bwúuruɲi u à yaa ná yîrigeyirige yaani niɲjyeeni i ke, wuu àha kataanni pyi ná ur'e mɛ, uru u nyɛ katupwɔhɔyi ná pege. Bwúuruɲi u à yaa yîrigeyirige yaani baa ke, wuu wuu kataanni pyi ná ur'e, uru u nyɛ zɔvvinre ná sèejwuuni.

⁹Leterɛɲi mii à fyánha a kan yii á ke, ur'e mii mpyi a yi jwo yii á na yii àha jacwoobii pyi yii kapyiɲɛ mɛ. ¹⁰ɲka mii nyɛ a jwo yii á na mpii pi nyɛ pi nyɛ Kile kuni i ná yii e mɛ, ná pi na *jacwɔɔre pyi, lire nyɛ mɛ na nàɲwɔhɔɔre pyi, lire nyɛ mɛ na nàɲkaage pyi, lire nyɛ mɛ na kacyanhigii sunni ke, na yii àha pire pyi yii kapyiɲɛ mà de! Lire baare e li sí n-pyi kee yii sí n-fworo diɲyɛɲi i de! ¹¹Pu kajwuuni nùɲke ku mpyi ɲke: shin maha shin u à uye pyi na uru na nyɛ Kile kuni i, maa ɲkwôro na jacwɔɔre pyi, lire nyɛ mɛ na nàɲwɔhɔre pyi, lire nyɛ mɛ na kacyanhigii sunni, lire nyɛ mɛ na jwumpimpe yu, lire nyɛ mɛ mà uye yaha sinmbyaani kanni

laage e, lire nye me na nàŋkaage pyi ke, yii àha cyire karigii pyifeebii pyi yii kapyiŋe me, yii bá kà nye pi a lyî ná yii e me.

¹²⁻¹³Yii li cè, mpìi pi nye pi nye Kile kuni i me, mii kuro nye pire wogigil'e me, Kile u sí pire wogigii cwònrò. Ìka yii ná mpìi pi nye wwoŋe Kile kuni i ke, yii pi à yaa yii a pire karigii cwònrò. Y'à séme na: «Yii kapimpyiŋi kòr'a yiye shwòhòl'e⁸.»

Dánafeebii nye a yaa pi a piye yiri fàhne e me

6¹Yii Kile wuubii kurunke e, kyaa ká jyè wà ná u cìmpworonji wà shwòhòl'e, jaha na urufòo maha u cìmpworonji yyere fàhne e yukyaabii Kilecembraabii yyére, mà li ta yii Kile wuubii pi à yaa yii a yii karigii cwònrò ye? ²Mpii pi nye pi nye Kile kuni i ná yii e me, yii nye a cè a jwo na yii Kile wuubii pi sí n-pa pire u karigii cwònrò mà? Nye ná yii sí pi sí n-pa pire u karigii cwònrò, jaha na yii nye na yii ná yiye shwòhòŋi kapyere cwònrò mà ye? ³Yii nye a li cè na ali wuu sí n-pa raa mèlekèebii jùŋò karigii cwònrò mà? Ná wuu sí n-pa raa pire jùŋò wogigii cwònrò, tá jwumò saha na nye yii á, yii ná yiye shwòhòŋi wogigii ncwònròŋi na? ⁴Kyaa sí ká jyè yii wà ná u shinŋe shwòhòl'e, mpìi pi nye pi nye na sòŋŋi dánafeebii sòŋŋòŋkanni na me, jaha kurugo yii maha ñkàr'a sà lire cwònrò pire yyére ye?

⁵Puru kajwuuni li nye yii i li cè na silege ku nye ku ki yii á. Safe, yákilifoo nye yii e, ŋgemu u sí n-jà kyaa cwònrò yii wà ná u cìmpworonji wà shwòhòl'e mà ke? ⁶Tá kacenne li nye li li, cìmpyiibii pi à piye yiri fàhnafeebii yyére, mpiimu bá pi nye pi nye a dá Yesu na me?

⁷Mbèmbaanji u pyi yii shwòhòl'e, fo ku sà nò yii à yiye yiri fàhne e, lire kann'à yii kacegele kwò. Jaha na wà ká yii mùmpenme kyaa pyi, yii nye na jìn'a li kwú yiye e mà ye? Jaha na wà ká yii nàŋwòhòrò, yii maha lire kwú yiye e mà ye? ⁸Yii nye na lire pyi mo! Marii pi sanmpii mùmpenme karigii pyi, maa pi nàŋwòhòre, yii sí na nye cìmpyii mà tàanna ná Kile kuni i.

⁹Mpii pi nye na kapegigii pyi ke, yii nye a cè a jwo na pire nàzhan à fworo *Kile Saanre e mà? Yii àha raa yiye jwò fáanŋi mà de! L'à pyi jacwoo yo, l'à pyi kacyzunmii yo, l'à pyi mpìi pi nye pi nye a kúu pi fúrupyiŋeebii na mà yo, nàmbaabii pi maha wwúu ná piye e nò ná ceewe wwoŋkanni na ke, l'à pyi pire yo, ¹⁰l'à pyi nàŋkaabii yo, l'à pyi nàŋwòhòre pyifeebii yo, mpìi pi à piye yaha sinmbyaani kanni laage e ke, l'à pyi pire yo, l'à pyi jwumpimpe jwufèebii yo, mpìi pi maha sùpyire yaayi cyáan na shuu pi na ke, l'à pyi pire yo, yii li cè na pire wà tufiige nàzhan nye Kile Saanre e me. ¹¹Mà li ta yii pìi mpyi na cyire karigii pyi. Ìka wuu Kilenji

⁸5.12-13 Duterènmu 17.7; 19.19; 21.21; 22.21,24; 24.7

Munaani cye kurugo, yii à jyé a *fñiņe, maa yii yaha yiye kanni na, mà pyi Kile wuu, maa yii pyi yii à tíi Kile yyahe taan Kafooņi Yesu *Kirisita mege na.

Wuu cyeer'à dá Kafooņi Yesu nyii wuuni mpyiņi mee na

¹²Yii à jwo na karigii puni mpyiņi kun'à kan yii á, ŋka mii sí yi jwo yii á, tɔɔn nye karigii puni i me. Mii mú sí n-jà n-jwo na karigii puni mpyiņi kun'à kan mii á, ŋka mii kɔni sì naye pyi biliwe fiige kani là tufiige e me. ¹³Yii mú à jwo na yalyire maha shwɔhɔ fuceni mee na, na fuceni mú à dá yalyire mee na, na canŋka Kile sí yi mú shuunniņi shi bɔ, ŋka mii sí yi jwo yii á, sùpyaņi cyeere nye a dá *jacwɔɔre mpyiņi mee na me. T'à dá Kafooņi Yesu nyii wuuni mpyiņi mee na, Kafooņi mú u nye ti foo. ¹⁴Kile à Kafooņi jè mà yige kwùņi i. Kile sí n-pa wuu mú jè n-yige kwùņi i ná u sífente e. ¹⁵Yii nye a li cè na yii pi nye *Kirisita cyeere yatanpyi mà? Mà Kirisita yatanpyi lwɔ a bàra fwòrobacwoņi wuyi na, lire nye a sù kacenne me. ¹⁶Taha yii bà nye a cè na shinņi u à wwɔ ná fwòrobacwo e ke, na urufoo ná fwòrobacwoņi maha mpyi shin niņkin me? Y'à sème Kile Jwumpe Semenji i na: «Pi mú shuunniņi sí n-pyi shin niņkin^h.» ¹⁷Ŋka yii li cè na shinņi u à uye pwɔ Kafooņi na ke, urufoo ná Kafooņi maha mpyi sɔnņɔɔ niņkin.

¹⁸Lire kurugo yii àha zii jɛe jacwɔɔre mpyiņi i me. Kapegigii sanņkii puni sùpyaņi maha mpyi ke, cyire nye na jyè u cyeere e me. Ŋka shinņi u nye na jacwɔɔre pyi ke, urufoo maha u cyeere yake lwɔ. ¹⁹Yii nye a li cè na yii shin maha shin cyeere ti nye *Kilepaarebage, *Kile Munaani à tɛen kuru ŋkemu i mà? Kile à u Munaani pyi l'à tɛen yii e, lire e yii nye yiye wuu me. ²⁰Naha kurugo ye Kile à yii nùņɔ wwú ná lonğare e. Lire kurugo yii a Kile père ná yii cyeere yatanpyi puni i.

Fúruņi karigii cùņkanni

7¹Leterenji yii mpyi a tùugo mii á ke, u jwɔshwɔɔre ti nye nte. Yii à jwo na kacenni li nye li li, nɔņi u kwôro ceewe baa. ²Yire na nye sèe, ŋka *jacwɔɔre mpyiņi yyaha na, nambaabii pun'à yaa pi cyee lèņe, cyeebii puni mú à yaa pi pyi nambay'e. ³Nɔņi nye a yaa u tasinnage kwɔn u cwoņi na me. Ceeņi mú nye a yaa u tasinnage kwɔn u pooņi na me. ⁴Naha kurugo ye ceeņi nye uye wu me, nɔņi u nye u fooņi. Nɔņi mú nye uye wu me, ceeņi u nye u fooņi. ⁵Nɔņi ná u cwoņi nye a yaa pi a tasinnage kwùun piye na me, fo pi mú shuunni ká bê li na si tère yaha piye na Kileparege mee na. Ŋka lire tɛni ká ntòro, pi à yaa pi nùru piy'á, bà Sitaanniņi si mpyi u àha

^h6.16 Zhenezi 2:24

njà pi sòn ngà jacwõre na me. ⁶Mii à puru jwo si ntège yii yere, fànha bà mii nye na jcyáan yii na me.

⁷Mu aha li yaha mii na, sùpyire puni mpyi a yaa pi kwôro mii fiige. Æka shin maha shin ná u Kile màkanga ku nye, Kile maha kani là pyipyi fànha kan wà á, maa labere pyipyi fànha kan waber'á.

⁸Leŋkwunambaabii¹ ná leŋkwucyeebii pi ke, mii sí yi jwo pir'á na pi aha já a kwôro amuni mii fiige, lir'à jwõ. ⁹Æka pi aha li nya na pi si n-jà cù piye na me, pi fúru pyi¹, lir'à pwóro tasinnage kani li tateenge fô pi na.

¹⁰Mpii pi à fúru pyi ke, mii sí yi jwo pir'á, mii yabiliŋi jwõmuguro bà me, Kafoonji Yesu jwõmuguro ti, na fúrucwo nye a yaa u nàmbaga fworu me. ¹¹Æka là ká mpa ná l'e u à nàmbaga fworu, u nye a yaa u kabere jyè me, u à yaa u kwôro amuni, lire nye me nòŋi juŋ'i u à fworu ke, u núr'a sà uye kan u á. Nòŋi mú sí nye a yaa u u cwoŋi nàmbage kwò me.

¹²Nje mii sí n-jwo mà yyaha tíi ná pi sanmpil'e ke, Kafoonji i bà yir'à fworu me, mii yabiliŋi jwõmuguro ti nye tire. L'aha nta ceewe na nye dánafoonji wà á, ngemu u nye u nye Kile kuni i me, ka ceenji si j'en'a tèn urufol'á nàmbage e, urufoo nye a yaa u u nàmbage kwò me. ¹³L'aha nta mú na nò na nye dánafeepcwoŋi wà á, ngemu u nye u nye Kile kuni i me, nòŋi ká j'en'a u màra, u nye a yaa u nàmbaga fworu me. ¹⁴Naha kurugo ye ceenji kurugo, Kile maha jwó le nòŋ'á mà li ta nòŋi nye Kile kuni i me. Amuni li mú nye, nòŋi kurugo, Kile maha jwó le ceen'á mà li ta ceenji nye Kile kuni i me. Lire baare e pi pyiibii mpyi na si n-^{*}fíniŋe Kile yyahe taan me, mà li ta Kile à jwó le pi á. ¹⁵Æka nge u nye u nye Kile kuni i me, uru ká ndàhanji cya, mu u nye dánafoonji ke, ma hà u sige me. Li saha si n-pyi fànha mu ná uru u kwôro yiye juŋ'i me. Æka mu à yaa mu u maye waha yii i bê. Naha kurugo ye Kile à wuu yyere bà wuu si mpyi si ntèn yyeŋiŋke e me. ¹⁶Mu u nye Kile kuni i maa mpyi fúrucwoŋi ke, shwõhól'e mu sí n-jà n-pa ma poonji lènŋe Kile kuni i. Mu u nye Kile kuni i maa mpyi cipoonji ke, shwõhól'e mu sí n-jà n-pa ma cwoŋi lènŋe Kile kuni i.

¹⁷Æka nde Kafoonji Yesu à pyi shin maha shin á, ka Kile si urufoo yyere mà pyi uye wu mà u ta pyiŋkanni ndemu na ke, urufol'à yaa u kwôro amuni. Yire ninuyi mii nye na yu dánafeebii kurupyi pun'á. ¹⁸L'aha nta Kile à ngemu yyere mà u ta u à ^{*}kwòŋ a kwò ke, urufoo u kwôro amuni. Li sí ká nta Kile à ngemu yyere mà u ta kwòŋmbaa ke, urufoo kà nuru uye kan pi kwòŋ me^k. ¹⁹Wà à kwòŋ yo, wà nye kwòŋmbaa yo, lire là nye

^{17.8} Pii maha jwo: «Mpii pi nye pi sàha a fúru pyi me, pire».

^{17.9} Kõrenti shiinbii yyère, wà à fànha pyi leŋkwucyeebii na me. U poonji kwuŋkwooni kàntugo, cyage k'à táan u á ke, u mpyi maha sà nàmbage leni wani.

^{k7.18} Lire tènì i Yahutuubii kanni pi mpyi na ŋkwùun. Supyishiŋi sanŋi mpyi na ŋkwùun me.

na wíi mē. Nde li nyē na wíi ke, lire li nyē na Kile *Saliyaŋi kurigii paare. ²⁰Kile à shin maha shin yyere mà u ta pyiŋkanni ndemu na ke, urufol'à yaa u kwôro amuni. ²¹L'aha nta Kile yin'à nɔ mu na mà mu ta bilere e, ma hà lire tège maye funŋɔ pɛn mē. Ŋka mu aha pyiŋkanna ta si njà vworo t'e, lire pyi. ²²Naha kurugo yē Kafooni ká ŋgemu yyere mà u ta bilere e ke, urufoo maha fworo bilere e Kafooni cye kurugo. Amuni li mú nyē, Kafooni ká ŋgemu yyere mà urufoo ta u nyē bilere e mē, urufoo maha mpyi *Kirisita biliwe. ²³Kile à yii jùŋɔ wwú ná loŋgare e, lire e yii àha nùru nɛ sùpyire t'a yii kēɛŋi ná pi sɔnŋɔŋkanni i mē. ²⁴Mii cìmpyiibii, Kile à yii shin maha shin yyere mà u ta pyiŋkanni ndemu na ke, urufol'à yaa u kwôro lire pyiŋkanni na Kile yyahe taan.

Mpii pi nyē pi nyē a fúru pyi mē

²⁵Nyē nàmbaabii ná cyeebii pi nyē pi sàha fúru pyi mē, nde li nyē pire u kàmpaŋke ke, mii nyē a Kafooni Yesu jwɔmuguro ta mà yyaha tíi ná pire e mē. Ŋka mii yabiliŋi sí na taŋyage jwo, yii mú s'a yaa yii dá mii jwumpe na, naha na yē Kile à jùnaara ta mii na, maa mii pyi dānasupya. ²⁶Mà tàanna ná numē tiŋi yyefuge karigil'e, mii taŋyage ku nyē ŋke: pi shin maha shin à yaa u kwôro bà u nyē mē. ²⁷Ŋgemu u nyē ná ceewe e ke, urufoo kà u nàmbage kwɔ mē. Ŋgemu u nyē ceewe baa ke, urufoo u kwôro ceewe baa. ²⁸Ŋka lire ná li wuuni mú i, nɔŋi ŋgemu ká uye nya u sí n-jà ceewe lèŋe ke, lire nyē kapii mē. Pùcwoni ŋgemu ká li nya na uru sí nàmbaga jyè ke, lire nyē kapii mē. Ŋka kyaage ku sí n-pa fúrupyiiibii ta ke, mii la nyē yii i shwɔ kuru na.

²⁹Nyē mii cìmpyiibii, nje mii sí n-jwo yii á ke, yire yi nyē nje, diŋyeni tèekwoon'à byanhara, lire e mà lwɔ numē na, fúru na nyē mpiimu shwɔhɔl'e ke, pi fàha le pi raa báare Kile á, fúruŋi nyē a yaa u pi sige Kile báaraŋi na mē. ³⁰Mpii pi nyē na myahigii súu ke, pi fàha le pi raa báare Kile á, mēsuuni nyē a yaa li pi sige Kile báaraŋi na mē. Mpii pi nyē funntange e ke, pi fàha le pi raa báare Kile á, funntange nyē a yaa ku pi sige Kile báaraŋi na mē. Mpii pi nyē na zhwoŋi pyi ke, pi fàha le pi raa báare Kile á, zhwoŋi nyē a yaa u pi sige Kile báaraŋi na mē. ³¹Mpii pi nyē na là taa ŋge diŋyeni i ke, pi fàha le pi raa báare Kile á, ŋge diŋyeni lantani nyē a yaa u pi sige Kile báaraŋi na mē. Naha kurugo yē diŋyeni sí n-pa n-kwɔ.

³²Mii la nyē yii i mpyi funmpɛɛnre e mē. Nɔŋi u nyē ceewe baa ke, uru maha jà a uye pwɔ Kafooni báaraŋi na bà u kyaa si mpyi si ntáan Kafooni á mē. ³³Nɔŋi sí u à ceewe lèŋe ke, fúruŋi karigii maha uru yyaha jí, u maha li kòre si ntáan u cwoni'á. ³⁴Nyē lire pyiŋkanni na, u yákiliŋi maha ntáa u cwoni kàmpaŋke ná Kile kàmpaŋke shwɔhɔl'e. Amuni li

mú nyɛ, Kafoonji báaraŋi maha ceenji nɔ̄ baa wuŋi ná pùceebilini yyaha jî. Pi maha u pyi bà pi si mpyi si piye puni kan Kafoonji á mɛ. Ŋka ceenji u nyɛ nàmbag'e ke, nàmbage karigii maha uru yyaha jî. U maha li kòre si ntáan u poon'á.

³⁵Mii nyɛ na mpe yu si yii kárama njaha kani là na mà dɛ! Yii nàfanŋi kurugo mii nyɛ na pu yu. Kuni i yii nàfanŋi nyɛ ke, lire mii la nyɛ yii lwɔ́, yii i yiye puni kan Kafoonji báaraŋi mɛɛ na.

³⁶Nyɛ wà ha nta u à cyé u tàcwoŋi lwɔ́ɔ, ka li i mpa ntíge urufoo funŋ'i na ur'á u yake lwɔ́, u ndɛŋɛŋi lage ká nta k'á tateŋge fô urufoo na, u u lɛŋɛ, lire nyɛ kapii mɛ. ³⁷Ŋka cileŋɛmbaani fànha ká mpyi ku nyɛ a cyán tànɔŋi na mɛ, fo u à li lwɔ́ uye funŋ'i na uru si ceewe lɛŋɛ mɛ, u aha jà a cû uye na, maa li lwɔ́ uye funŋ'i na uru si nɔ̄ u tàcwoŋi na mɛ, lir'á jwɔ́.

³⁸Lire e tànɔŋi ŋgemu ká u tàcwoŋi lwɔ́ ke, lir'á jwɔ́, ŋka ŋgemu ká u tàcwoŋi yaha lwɔ́mbaa ke, lir'á jwɔ́ sèl'e.

³⁹Jwɔ́nyɛga niŋkin na, ceewe maha ceewe poo u nyɛ shì na ke, nàmbage maha u jwɔ́ u poonji na. Ŋka nɔ̄ŋi ká mpyi u saha nyɛ shì na mɛ, cyage k'á ceenji táan ke, u sí n-jà n-sà nàmbage kabere jyè wani, li tɛgeni li nyɛ, nɔ̄ŋ'á u sí n-shà ku jyè ke, uru u pyi dánafoo. ⁴⁰Ŋka mii na sɔ̄nŋi na li sí n-pwɔ́ɔ uru ceen'á u kwôro leŋkwucwɔ́ɔre e. Mii à tɛɛn ná l'e na mpe jwump'á bɛ *Kile Munaani nyii wuuni na.

Poli à jwo yasunŋyi kyaare kyaa na

8¹Nde li nyɛ yasunŋyi kyaare kàmpañke ke, bà yii à yi jwo na wuu mú pun'á kyaa cè mɛ, yire na nyɛ sèe. Ŋka mà li yaha maye funŋ'i na mu à kyaa cè, lire maha sùpyañi pyi u à uye pɛe. Mà li ta ntàannamagare maha pi sanmpii tɛge sèl'e pi i si yyaha na Kile kuni i. ²Wà ha nta u u sɔ̄nŋi na ur'á kyaa cè, urufoo u li cè na yaaga saha a urufoo fô. ³Ŋka ŋgemu u à sùpyire sannte kyaa táan uy'á ke, urufoo maha mpyi Kile cevoo¹.

⁴Yibige yii à pyi na: «wuu sí n-jà raa yasunŋyi kyaare kyàa laa, wuu si n-jà raa ti kyàa mɛ^m?» ke, mii sí yii jwɔ́ shwɔ́ numɛ. Wuu à li cè na sùpyire maha sɔ̄nŋi na yasunŋyi yi nyɛ pire u kileebii mà li ta yire yasunŋyi nyɛ Kile mɛ, Kile na nyɛ niŋkin. ⁵Li mɛɛ ká nta sùpyire na niŋyini yaayi yà ná niŋke wuyi yà sɔ̄nŋi kileebii pii, maa sɔ̄nŋi na kafeebil'á nyaha pir'á,

¹8.3 Pii maha jwo: «Ŋka ŋgemu u à Kile kyaa táan uy'á ke, Kile maha urufoo cè.»

^m8.4 Mpii pi maha zunŋi pyi ke, pi aha yatɔ́ɔ tɛg'a zun pyi, ku kyaare ntemu ká ŋkwôro ke, pi maha tire pére caange na. Dánafeebii mpyi maha sɔ̄nŋi na pire ká tire kyaare tà kyà, tá li sí n-pyi mu à jwo pire na nyɛ kuru yasunŋke wwoŋɛge e mɛ? Sùpyire t'á kariii yyaha cè sèl'e Kile kuni i ke, pire maha jɔ̄cè na tapege nyɛ tire kyaare shiŋi ŋkyàŋi i mɛ. Ŋka mpii pi nyɛ pi sàha mɔ̄ Kile kuni i si kariii yyaha cè sèl'e l'e mɛ, mu aha tire kyaare kyà pire wà nyii na, lire maha jà a urufoo yákiliŋi kànha. Yii Ōɔmu shiinbii 14 wii mú.

⁶ wuu kɔn'á, Kile na nye nin̄kin, uru u nye wuu Tuŋi, maa mpyi yaayi puni Davooŋi, uru mɛɛ na wuu nye shì na. Kafoo nin̄kin mú sí u nye, uru u nye Yesu *Kirisita. Uru cye kurugo, Kile à yaayi puni dá maa shìŋi kan wuu á mú.

⁷ Ŋka dánafeebii puni nye a uru sèen̄ji cè mɛ. Pii na nye pi e, zun̄ŋi mpyi a tatɛenge wwú pi e, ali nin̄jaa pi aha ntòr'a yasun̄ŋɔ kyara kyà, pi maha sòŋŋi na pire saha na zun̄ŋi pyi. Pi nye a sèen̄ji cè sèl'e mɛ, lire e pi maha sòŋŋi na yasun̄nyi kyaare maha pire ná Kile shwòhòŋi kèege. ⁸ Li nye mu à jwo yalyige ku maha wuu kyaa táan Kile á mà dɛ! Wuu à lyí yo, lire sì yafyin bâra wuu ná Kile shwòhòŋi na mɛ. Wuu nye a lyí mà yo, lire sì yafyin yige wuu ná Kile shwòhòŋi i mɛ. ⁹ Ti njyìŋi ná ti njyìmbaan̄ji i, nde l'à táan yii á ke, yii sí n-jà lire pyi. Ŋka yii a yiye kàanmucaa, mpii pi nye pi sàha ŋkwò a Kile kuni karigii yyaha cè sèl'e mɛ, bà li si mpyi yii àha mpyi kapuŋɔ si pire wurugo mɛ.

¹⁰ Mu u nye na maye sòŋŋi na mu à kyaa cè ke, mpii pi nye pi nye a sèen̄ji cè sèl'e mɛ, uru wà ká mu nya mu à tɛen yasun̄ŋke kà tasun̄ŋ'i na lyí, tá lire sì màban lèŋe urufol'e yasun̄nyi kyaare ŋkyàŋi na mɛ? ¹¹ Lire ká mpyi, uru cìmpworon̄ji kurugo *Kirisita à kwú mú ke, tá mu u jɔcèŋi shìŋi sì n-pyi kapuŋɔ si uru wuuni pyi li kèege mɛ? ¹² Mu aha lire pyi, mu maha uru cìmpworon̄ji yake lwò, jaha na ye kani u nye na sòŋŋi kapyimbaala ke, li maha mpyi kee mu à u sòn a wà lire na. Lire mpyin̄ji tooy'e, Kirisita na mu maha lire kapiini pyi.

¹³ Lire kurugo kampyi yalyige kà ku sí n-pyi kapuŋɔ mii i na cìmpworon̄ji wà yaha u kapii pyi, mii sí raa kuru yalyige fún, bà li si mpyi mii àha ŋkwò na cìmpworon̄ji jùŋɔ kyán mɛ.

Yesu túnntunmpii tayyérege

9 ¹ Taha yii na sòŋŋi na mii sì n-jà raa na nyii karigii pyi mɛ? Taha *Yesu túnntun̄ŋɔ bà u nye mii mɛ? Taha yii na sòŋŋi na mii nye a wuu Kafooŋi Yesu nya mɛ? Báaraŋi mii à pyi Kafooŋi á ke, taha yii bà pi nye uru yasɛere mɛ? ² Nye sùpyire sannte mée ká a sòŋŋi na mii nye Yesu túnntun̄ŋɔ mɛ, yii kɔn'à yaa yii li cè na mii na nye Yesu túnntun̄ŋɔ. Naha kurugo ye Kafooŋi Yesu túnnture mii à pyi yii á, ka yii i jyè u wwɔŋɛege e ke, lire l'à li cyèe nàkaana baa na mii na nye u túnntun̄ŋɔ.

³ Mpii pi nye na mii jùŋke tare na mii nye Yesu túnntun̄ŋɔ mɛ, nde mii maha ntèg'a jwumpe cyán pire na ke, lire li nye nde: ⁴ tá mii nye a yaa mii a lyí s'a byii Yesu túnnture báaraŋi i mɛ? ⁵ Taha yii bà na sòŋŋi na mii mú sí n-jà dánafon̄ji wà lèŋe n-pyi na cwo, mii ná uru s'a paare na báaraŋi tooy'e, bà Yesu túnntunmpii sanmpii ná Kafooŋi cìmpyiibii ná Pyeri à li pyi mɛ? ⁶ Taha yii na sòŋŋi na mii ná Barinabasi kanni u à yaa

wuu a báaraŋi pyi wuu raa wuye jwɔ caa la? ⁷ Jofoo yii à tɛl'a nya u à kàre sòrolashigire e, maa yyére ná uye e sàra baa ye? Lire nye me, cikɔɔge fooŋi ŋgire u nye u nye na u cire yasɛere lyí mà ye? Lire nye me, jofoo u maha niye náha, u àha ŋkwɔ̀ nùjirimpe pà lyí mà ye?

⁸ Yyecyeente mii à pyi ke, sùpyire kanni bà pi nye na sɔnɔni amuni me, yire y'à sɛme Kile Jwumpe Semeŋi i mú. ⁹ *Kile tùnntunɔni *Musa à jwo Kile Jwumpe Semeŋi i na: «Mu aha a sùmaŋi bwùun ná niyi i, si u pyàŋi wwù, ma hà yi jwɔyi pwo meⁿ.» Yii na sɔnɔni na puru jwump'à li cyêe na Kile na sɔnɔni niyi kanni na la? ¹⁰ Wuu pi nye Kile báarapyiibii ke, tá wuu kurugo bà u à yi sɛme me? Sɛenɔni na, wuu kurugo u à yi sɛme, jaha na ye shinɔni u nye na faaŋi pyi ke, u maha u pyi ná làntaŋi funɔke e. Ŋge u maha sùmaŋi bwùun si u pyàŋi wwù ke, u maha u bwùun ná làntaŋi funɔke e mú.

¹¹ Wuu à Kile jwumpe jwo yii á ke, l'à pyi mu à jwo nùgunɔ wuu à pyi. Nye nume tá wuu aha yii cyeyaayi yà ta mà tɛg'a wuye tɛge, lir'à para be? ¹² Ná pìi sí na yii cyeyaayi yà taa na mpyi pi jɛempe, tá wuu wuuni bà l'à lye me?

Ŋka wuu nye a tige lire kurugo me. Wuu à karigii puni kwú wuye e, bà li si mpyi Jwumpe Nintanmpe pu nye na *Kirisita kyaa yu ke, wuu àha mpyi kaŋuɔ si puru yyaha yyére zhɛŋi fyìnni me. ¹³ Yii à li cè cɛce na mpìi pi nye na báaraŋi pyi *Kilepaarebage e ke, na wani pire jwɔcyɛere maha fwore. Mpìi pi nye na *sàrayi wwù wani sàrayi tawwuge na ke, pire nàzhan maha mpyi yire sàrayi yaayi i. ¹⁴ Amuni li mú nye, mpìi pi nye na Jwumpe Nintanmpe yu ke, Kafoonɔni à jwo na pire u jwɔcyɛere t'a fwore uru báaraŋi i.

¹⁵ Ŋka lire ná li wuuni mú i, mii à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á, mii nye a yafyin cya yii á me. Mii mú sí nye a mpe sɛme si yaaga cya yii á me, jaha na ye mii à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á mana ke, lir'à mii jùŋke yîrige. Mii à na kwùŋi funɔ lwɔ̀ mà tòro mii u pɔɔn tire jùŋjirire e. ¹⁶ Jwumpe Nintanmpe njwuŋi nye mii á yàmpeene kyaa me, jaha na ye kyaa li ndemu mpyiŋi fàha ku nye mii jwɔ'ni ke, lire kurugo, ná mii nye na pu yu me, mii pɔɔn u nye lire e. ¹⁷ Kampyi mii mpyi a li lwɔ̀ naye e s'a Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á, mii mpyi na sí raa sàra shuu li jùŋu taan, ŋka ná li fàha s'a cyán mii na, pu njwuŋi u nye mii nàzhan. ¹⁸ Lire e ke mii sàraŋi u nye jaha shi be? Nùŋjirire mii nye na ntaa Jwumpe Nintanmpe njwuŋi i sùpyir'á mana, yaaga shwombaa ke, tire ti nye mii sàraŋi.

ⁿ9.9 Duteremmu 25.4 Lire tɛni i Yahutuubii tɛenni i, niyi pi mpyi maha ntɛg'a sùmaŋi fwòɔŋu maa u pyàŋi wwù.

¹⁹ Sùpyaŋi wà tufiige sî n-jà fànha cyán mii na, mà lire jùŋke pyi na u na mii sàrali mɛ. Ŋka lire ná li wuuni mú i, mii à naye tîrige mu à jwo biliwe sùpyire pun'á, bà shinpyahara si mpyi si dá Yesu na mɛ. ²⁰ Mii aha mpyi *Yahutuubii shwɔhɔl'e, mii maha naye pyi pi fiige, bà pi si mpyi si dá Yesu na mɛ. *Musa *Saliyaŋi fànha nyɛ mii na mɛ, ŋka mpïi pi à piye pwɔ uru Saliyaŋi kurigii naaraŋi na sèl'e ke, mii aha mpyi pire shwɔhɔl'e, mii maha naye pyi pi fiige, bà pi si mpyi si dá Yesu na mɛ. ²¹ Musa Saliyaŋi fànha nyɛ mpiimu na mɛ, mii aha mpyi pire shwɔhɔl'e, mii maha naye pyi pi fiige, bà pi si mpyi si dá Yesu na mɛ. Mii maha lire pyi, mà li ta mii na Kile Saliyaŋi kurigii jaare, jaaha na ye mii nyɛ Kirisita Saliyaŋi kuni i. ²² Mpïi pi nyɛ sùpyire nyɛ a pi le dá e mɛ, mii aha mpyi pire shwɔhɔl'e, mii maha naye pyi pi fiige, bà pi si mpyi si dá Yesu na mɛ. Mii à naye pyi sùpyire shiŋi puni fiige, bà li si mpyi pyiŋkannigii puni na, pi pïi si dá Yesu na si shwɔ mɛ. ²³ Mii na cyire karigii puni pyi, bà Jwumpe Nintanmpe si mpyi s'a sî yyaha na, mii yabiliŋi sí na nàzhan ta p'e mɛ.

²⁴ Yii à li cè cɛcɛ na mpïi pi maha kajatafɛere fî ke, pi maha nyaha tafɛŋke e, ŋka shin niŋkin u maha ti nàfanŋi ta. Nyɛ yii yiye waha amuni Kile kuni i, bà yii si mpyi si li nàfanŋi ta mɛ. ²⁵ Mpïi pi maha kajatafɛere fî ke, pi maha piye fége pyiŋkannigii puni na, maa jɔcû piye na karigii cyi tapyige e. Ŋka yaage pire maha nta tire tafɛere e ke, kuru na nyɛ yakwɔɔ. Wuu sí pi ke, wuu na wuu woore fî yaage ŋkemu kurugo ke, kuru na nyɛ yakwombaaga. ²⁶ Lire kurugo mii na na tafɛere fî maa yákili yaha ti kafeni na. Mii nyɛ mu à jwo kaŋkuruwaŋi u maha kaŋkurubogigii wàa tawage e mɛ. ²⁷ Ŋka mii na naye kyérege sèl'e, nde l'à táan mii cyeer'á ke, lire bà mii nyɛ na mpyi mà dɛ! Mii na Kile nyii wuuni caa raa mpyi, bà li si mpyi Kile Jwumpe jwuŋkwooni kàntugo sùpyir'á, mii àha ŋkwɔ̀ na tafɛere kuzheeni bwɔnmpoo mɛ.

Karigii cyi à nɔ Izirayeli shiinbii na ná cyi na dánafeebii yerege ke, cyire kani

10 ¹ Mii cìmpyiibii, nde l'à wuu tulyeyi ta mà pi yaha ná *Kile túnntunŋi *Musa e síwage funŋke e ke, mii la nyɛ yii i sɔnŋɔ lire na. Pi pun'à naara jahaŋke jwɔh'i, maa suumpe lwɔhe jyiile mú. ² L'à pyi mu à jwo pi à batize kuru jahaŋke ná suumpe lwɔhe e maa shwɔ *Misira shiinbii na Musa cye kurugo. ³ Yalyire ti mpyi na yîri niŋyiŋi na ke, pi puni pi mpyi na tire lyî. ⁴ Lwɔhe Kile à kan pi á ke, pi puni pi à kuru bya. Kile mpyi a kafaage kà pyi k'à taha pi fye e, kuru mpyi maha lwɔhe

kaan pi á. *Kirisita u mpyi kuru kafaage^o. ⁵Ɔka lire ná li wuuni mú i, pi niŋyahanyahara à Kile mùmpenmpe pyi. Lire kurugo pi à kwú síwage yyaha kurugo.

⁶Ncyii karigii cyi à pi ta ke, cyir'à wuu yere, bà wuu si mpyi wuu àha ñkwò nyii yige karigii nimpegigii kurugo pi fiige me. ⁷Yii àha ñe kacyinzunni i, bà pi pii mpyi maha li pyi me. Y'à séme pi kyaa na Kile Jwumpe Semenji i:

«Sùpyir'à tèn maa lyî maa bya, lire kântugo maa yîri na bâhare pi kacyiinni taan^p.»

⁸Wuu àha wuye yaha *jacwõre laage e bà pi pil'à li pyi, ka Kile si shiin kampwõhii benjaaga ná taanre (23.000) bò pi e canŋa niŋkin me. ⁹Wuu àha raa Kafoonji ñwò cwõre, bà pi pil'à li pyi, ka wwdõbii si pire nò a bò me. ¹⁰Yii àha raa Kile ñùŋke tahare bà pi pil'à li pyi me. Nye mpïi pi à lire pyi ke, Kile mèlekeŋi u maha kakyaa pyi ke, ka Kile si uru yaha u à pa pire bò.

¹¹Cyire karigil'à nò pi na, maa mpyi yyecyeene wuu á. Wuu mpïi pi nye diŋyeni tèekwooni byanhampe e ke, cyi à séme si wuu yere bà wuu si mpyi s'a wuye kàanmucaa me. ¹²Lire kurugo shinŋi u nye na sônŋi na ur'à fànha ta Kile kuni i ke, urufoo u a uye kàanmucaa, u àha ñkwò ñcwo me. ¹³Pyiŋkanni na Sitaanniŋi nye na yii sònŋi na wàa kapegigii na ke, amuni u nye na li pyi sùpyire sannte na. Ɔka Kile na nye ñwõmme niŋkinfoo, u si ñe Sitaanniŋi u yii tegele ta fo si ntòro yii pèrege taan me. Kawaa mée ká yii ta, Kile sí fànha kan yii á, bà yii si mpyi si li kwú yiye e fo si sà nò li tegeŋi na me.

¹⁴Lire kurugo mii ntàannamacinmpyibii, yii láha kacyinzunni na feefee. ¹⁵Yii na nye yákilifee. Kampyi sèe mii à jwo, yii à yaa yii li cè. ¹⁶Wuu aha a Kafoonji ñjyîŋi lyî, wuu maha fwù kan Kile á yabyeere ntemu kurugo maa ti bya ke, tá tire maha li cyêe na wuu ná Kirisita na nye wwoŋe u sishange cye kurugo me? Bwúuruŋi wuu maha ñkwò ñkwò ñkwò a táa wuye na ke, tá uru maha li cyêe na wuu ná Kirisita na nye wwoŋe u cyeere cye kurugo me? ¹⁷Bwúuru niŋkin u nye, uru u nye Yesu cyeere. Wuu mée nye wuu à nyaha ke, wuu mú pun'à wà wuye na mà pyi cyere niŋkin. Naha kurugo ye wuu mú pun'à wà ta uru bwúuruŋi niŋkinŋi i^q.

¹⁸Amuni li mú nye *Yahutuubii pi maha sárayi kyaare kyàa ke, Kilenji á tire kyaar'à pyi sáraga ke, pi ná uru Kilenji maha mpyi wwoŋe. ¹⁹Yii na

^o10.4 Yahutuubii cyelentiibii kàlaŋi funŋke e, pi mpyi a jwo na kafaage e lwõhe mpyi maha fwore ke, na kuru ku mpyi a taha Izirayeli shiinbii fye e síwage funŋke e. Nõmburu 20.8-11 na yu kuru kafaage kyaa na.

P10.7 Ekizodi 32.6

¶10.17 Ɔke cyage na yu Kirisita wwoŋege kyaa na.

sɔnɔŋi na jwumpe mii à jwo amɛ ke, na pur'à li cyêe na kacyiinni na nye yaaga la? Lire nye mɛ, li maha sun ná kyaare ntemu i ke, na tire na nye ná tayyérege e la? Yire bà mɛ! ²⁰ Mpe mii la nye si jwo ke, puru pu nye: sùpyire ti nye na kacyanhigii sunni ke, Kilenɔ sèe wuɔŋi bà pi nye na mpêre mɛ. Jínabii pi maha sunni. Mii la sí nye yii ná jínabii pi pyi wwoɔɛɛ mɛ. ²¹ Yii sì n-jà raa byii Kafoonɔ fùnɔɔwokuuni i, s'a byii jínabii wuuni i mɛ. Yii sì n-jà raa Kafoonɔ nɔyɔŋi lyí s'a jínabii wuɔŋi lyí mɛ. ²² Taha yii la nye si Kafoonɔ lùuni yírige la? Yii na sɔnɔŋi na yii aha lire pyi, ku nɔwɔge sí n-táan yii na la?

Kacyinzunkyaare ŋkyanɔ ná ti ŋkyambaanɔ kani

²³ Yii pil'à jwo na karigii puni kun'à kan yii á, ŋka tɔɔn nye karigii puni mpyiŋi i mɛ. Karigii puni kun'à kan yii á, ŋka karigii puni sì n-jà sùpyire sannte tɛge pi a sì yyaha na Kile kuni i mɛ. ²⁴ Yii wà nye a yaa u a u yabiliŋi kanni tɔɔnɔŋi caa mɛ, shin maha shin à yaa u a pi sanmpii tɔɔnɔŋi caa.

²⁵ Kyara maha kyara ti nye na mpérelɔ caange na ke, yii aha ti ta, yii ti kyà yibige baa. ²⁶ Naha kurugo ye y'à séme Kile Jwumpe Semenɔ i na: «Nɔŋke ná ku nɔnɔ yaayi puni nye Kafoonɔ wuyoʼ.»

²⁷ Shinɔŋi u nye u nye Kile kuni i mɛ, uru wà ká yii yyere yii sà lyí uru yyére, ka yii i nɛ maa ŋkàre, u aha yalyige maha yalyige kan yii á ke, yii ku lyí, yibige baa. ²⁸ Ŋka u aha jwo yii á na: «Ŋke yatɔɔg'à bò kacyiin na» u jwumpe kurugo, yii àha tire kyaare kyà mɛ, bà urufoo yákiliŋi si mpyi u àha ŋkwɔ ŋgùrugo mɛ. ²⁹⁻³⁰ Ti ŋkyàŋi sì yaaga kèege yii á mɛ. Ŋka urufof'á, li sí n-jà yaaga kèege, naha na ye u sí n-jà raa sɔnɔŋi na yii na nye kacyzunmii.

Lire nde baare e, mii sì n-cyé yalyige kà tufiige na sùpyire yyaha fyagare na mɛ. Yalyige kurugo, mii à fwù kan Kile á maa ku lyí ke, naha na sùpyanɔ wabere sí mii cêege kuru nɔyɔŋi na ye?

³¹ Mii sí yi jwo yii á, nɔwɔnyega nɔŋkin na, l'à pyi nɔyɔŋi yo, l'à pyi yabyara yo, l'à pyi yii kapyi yo, cyire karigii pun'à yaa cyi pèene taha Kile mege na. ³² L'à pyi *Yahutuu yo, l'à pyi *Girekii yo, l'à pyi dánafee yo, yii àha sùpyanɔ wà tufiige mùmpenme pyi mɛ. ³³ Yii na pyiŋkanni lwó. Mii à naye waha, bà mii kyaa si mpyi si ntáan sùpyire pun'à karigii puni i mɛ. Mii nye na ŋkòre naye kurugo mɛ, ŋka pi sanmpii kurugo mii nye na ŋkòre, bà shinnyahara si mpyi si dá Yesu na, si shwɔ mɛ.

11 ¹ Yii a mii pyimpe taanni, bà mii yabiliŋi nye na Kirisita pyimpe taanni mɛ.

Kileparege tapyyi i, ceen'á yaa u u ñùŋke tò

²Mii à yii kêe, ñaha na ye yii à yákili yaha mii na karigii puni i, yereyi mii à kan yii á ke, marii yire kurigii ñaare. ³Lire ná li wuuni mú i, mii la ñye yii i li cè, bà *Kirisita ñye nàmbaabii puni ñùŋke, Kile sí ñye Kirisita ñùŋke me, amuni nòŋi mú ñye ceenji ñùŋke^s.

⁴Ñye mà tàanna ná lire e, nò ká a Kile ñáare, lire ñye me na Kile túnnture tà yu dánafeebil'á mà ñùntoŋ ta u ñùŋke na, urufoo maha u ñùŋke^t faha. ⁵Cee we mú ká a Kile ñáare, lire ñye me na Kile túnnture tà yu dánafeebil'á, mà li ta u ñye a u ñùŋke tò me, u maha u ñùŋke^u faha, li maha mpyi mu à jwo ceenji u à u ñùŋke^v kúlu ke. ⁶Ceenji ŋgemu ká mpyi u ñye na u ñùŋke tñni Kileparege tñni i me, u ku kúlu ke! Kampyi ceenji ñùŋjoore ŋkwòŋŋi, lire ñye me u ñùŋke ŋkùluŋi na ñye silege kyaa, lire e ke, u a ku tñni. ⁷Nòŋi kòni ñye a yaa u a ñùntoŋ tñni Kileparege tñni i me, ñaha na ye nòŋi u ñye Kile malwòore, u sinampe mú maha pèene taha Kile na. Ceenji sí wi ke, uru sinampe maha pèene taha nòŋi na. ⁸Yii li cè, tñni i Kile à ñiyeyi dá ke, nòŋi bà u à fworo ceenji i me, ŋka ceenji u à fworo nòŋi i. ⁹Nòŋi mú sí ñye a dá ceenji mee na me. Ŋka ceenji u à dá nòŋi mee na. ¹⁰Lire kurugo cyeebil'á yaa pi a pi ñùnyi tñni Kileparege tapyige e, lire sí n-pyi kyaa ndemu li sí li cyêe na pi sí n-jà raa Kile père, bà *Kile mèlekèebii lùgigii si mpyi cyi àha ñjiri pi taan me^w. ¹¹Ŋka lire ná li wuuni mú i, mà wuu yaha Kafoonji wwoŋe e, ceenji si n-jà n-kàre nòŋi yaha me, nòŋi mú si n-jà n-kàre ceenji yaha me. ¹²Ñaha kurugo ye ñiyeyi tèsiini i, ceen'á fworo nòŋi i. Ŋka nume nàmbaabii maha fwore cyeebil'e. Kile u ñye cyire karigii puni ñùŋke.

¹³Yii na ñye yákilifee. Kampyi kacenne li ñye li li, ceenji u u ñùŋke múg'a yaha Kileparege tñni i, yii à yaa yii li cè. ¹⁴Mà tàanna ná sùpyigire yyeshage e, silege ku ñye ku ki, nòŋi u pyi ná ñùŋjyahare e. ¹⁵Mà li ta ñijyahare na ñye pèene kuro ceen'á. Yii li cè na Kile à ñùŋjyahare kan ceen'á ti i mpyi u ñùntoŋ. ¹⁶Wà ha mpe jwumpe cyé, urufoo u li cè

^s11.3 Pii maha jwo: «bà Kirisita ñye nàmbaabii puni ñùŋ na, Kile sí ñye Kirisita ñùŋ na me, amuni nòŋi mú ñye ceenji ñùŋ na.»

^t11.4 Pii maha jwo: «ñùŋufoonji».

^u11.5 Pii maha jwo: «ñùŋufoonji».

^v11.5 Lire tñni i, ceenji ñùŋjoore ti mpyi u ñjire cyage (11.15 wíi). Lire e ceenji ñùŋjoore ŋkwòŋŋi, lire ñye me u ñùŋke ŋkùluŋi mpyi a sii silege.

^w11.10 Pii maha jwo: «Lire kurugo dánafeebii tabinni i, ceen'á yaa u u ñùŋke tò, lire li maha li cyêe na u à uye tírige nòŋ'á, bà Kile mèlekèebii lùgigii si mpyi cyi àha ñjiri u taan me.»

na wuu nye a t e li na cyeebii pi a Kile j are pi j nyɔ nt mbaa d nafeebii tabinniɔ i m .

Kafoonɔ Yesu njy ni ly nkanni

(Macwo 26.26-29; Marika 14.22-25; Luka 22.15-20)

¹⁷Nde mii s  n-jwo yii   num  ke, mii nye a yii k e lire e m , jaha na ye yii mp nniɔ na ndemu k ege yii   ke, u nye na lire jw ge yii na m .

¹⁸Li nijcyiini li nye, y'  jwo mii   na yii mp nniɔ cyeyi i, na yii nye na jw m e nijkin yu m , mii s'  d  li na, na s e s  n-ta puru jwumpe e.

¹⁹(Mb mbaang'  yaa u pyi yii shw h l'e, lire k  mpyi mp i pi   d  Kile na s enɔ na ke, pire s  n-c .) ²⁰Yii maha yiye b nnini Kafoonɔ Yesu njy ni m e na,  ka ly nkanni nimp ini na yii maha u ly  ke, lire maha li cy e na Kafoonɔ njy ni b  yii na ly  m . ²¹Naha kurugo ye yii aha  kw ulo uru njy ni m e na, yii shin maha shin funvwugo wunɔ maha jcaa si uru njy ni ly  si njaha u z nn ege laage e. Li maha mpa mpyi fo pii katege wuu maha mpyi, m  li ta pil'  ly  a tin maa bya fo m  w rugo. ²²Lire sannɔ i ke, taha pyeny e nye yii   m ? Yii s  n-j  raa ly  s'a byii yii pyenyi i m ? Taha yii la nye si j zogoro n  f n feebii na si d nafeebii kurunke njini faha? Lire sannɔ i ke, yii la nye mii u jaha jwo ye? Yii la nye mii u yii k e la? S enɔ na, mii s  n-s i n-j  yii k e mpe j n  taan m !

²³Jwumpe Kafoonɔ   jwo mii   ke, puru mii   taha yii  , mii s  n ru pu kurugo sahanɔki: can ke numpilage e Kafoonɔ Yesu   le cye e ke, u   bw uruɔi lw , ²⁴maa fw  kan Kile   u kyaa na, maa u kw n kw n a kan u *cyelempyiibil'  maa jwo: « ge bw uruɔi u nye mii cyeere t'  kan yii kurugo ke, yii a nde pyi yii raa yiye fun  cwo na na.» ²⁵Lire py nkanni na m , pi   kw  njy ni na ke, u   fun cwokwuuni lw , * ezen sinme mpyi l'e, maa jwo: «Nde fun cwokwuuni li nye Kile *tunmbyaare niv nnte, ntemu t'  le n  mii sishange e ke. Yii a byii nde fun cwokwuuni i, yii raa yiye fun  cwo na na.» ²⁶Nye fo m  s  yaa n  Kafoonɔ t enuruni i, yii aha uru bw uruɔi ky  maa bya lire fun cwokwuuni i t re o t re e ke, Kafoonɔ kw ni shenre yii maha jwo amuni.

²⁷Lire kurugo  gemu k  mpyi u nye na Kafoonɔ bw uruɔi ly  u ly nkanna na maa byii u fun cwokwuuni i li byanɔkanna na m , urufol'  *kapii pyi Kafoonɔ na, b  Kafoonɔ bofeebil'  kapii pyi u na m . ²⁸Lire kurugo yii shin maha shin   yaa u uye k anmucya, u u nta u a uru bw uruɔi ly , u raa byii lire fun cwokwuuni i. ²⁹Naha kurugo ye w  ha uru bw uruɔi ky  maa bya lire fun cwokwuuni i, maa mpyi u nye a li lw  a w i na d nafeebii pi nye *Kirisita cyeere m , urufoo na li caa Kile s  urufoo t n. ³⁰Lire kurugo yii nijyahara   pyi yamii, ka pli si  kw  yii e. ³¹Wuu aha wuye k anmucya maa nta a uru bw uruɔi ky , maa bya lire

fünɲwɔkwuuni i, Kile saha sì wuu tòn mɛ. ³²Ɔka Kafoonji à wuu sâra numɛ mà tàanna ná wuu kapyiɲkil'e, maa wuu le kur'e, bà li si mpyi u àha bú ɲkwɔ̄ wuu tòn ná Kilecembaabil'e mɛ.

³³Lire kurugo mii cɪmpyiibii, yii aha bínni tère o tère e Kafoonji ɲjyɲi mɛɛ na ke, yii pyi ná sùpyigire e pi sanmpii kàmpanɲke na, yii raa wwùu yii a u lyí. ³⁴Katege ká mpyi ɲgemu na ke, urufoo u lyí u pyenge e, u u nta u a ma Kafoonji ɲjyɲi talyige e, bà li si mpyi yii àha ɲkwɔ̄ kapyimbaala pyi uru ɲjyɲi talyige e, Kile si yii sâra a tàanna ná lire e mɛ.

Mii aha nɔ wani yii yyére tɛni ndemu i ke, karigii sanɲkii cyi à yáaɲa a yaha ke, mii sí cyire cwɔ̄ɔnrɔ.

Kile Munaani màkanyi kani

12 ¹Nye mii cɪmpyiibii, nde li ɲyɛ *Kile Munaani màkanyi kani ke, mii la ɲyɛ yii i ɲkwɔ̄ro numpini i yire kàmpanɲke na mɛ. ²Pyiɲkanni na yii mpyi mà yii yaha yii sâha Kile cè mɛ, yii sɔ̄nɲɔ lire na ke! Yii mpyi a yiye pɔ̄wɔ̄ kacinɲkwuɲi na sèl'e, mà li ta cyire kacyanhigii ɲyɛ na jà a jwo mɛ. ³Lire kurugo mii sí yi fíniɲe n-jwo yii á, Kile Munaani à sùpyaɲi ɲgemu yyaha cù ke, urufoo sì n-jà jwumpime jwo Yesu na mɛ. Sùpya mú sì n-jà n-jwo na: «Yesu u ɲyɛ Kafoonji» ná Kile Munaani bà l'à urufoo yyaha cù mɛ.

⁴Kile Munaani màkanyi shiɲ'à ɲyaha, ɲka Kile Munaani ninuuni li maha yi puni kaan. ⁵Báaraɲi Kile Munaani maha ɲkaan ke, u shiɲ'à ɲyaha. Ɔka Kafoonji ninuɲ'á uru báaraɲi puni maha mpyi. ⁶Karigii pyiɲkannigil'à ɲyaha. Ɔka Kilenɲi ninuɲi u maha cyire karigii pyipyi fànha kaan cyi pyifeebii pun'á. ⁷Kile Munaani à báaraɲi wà kan dánafeebii puni niɲkin niɲkinɲ'á pi kurunke ntègerɲi mɛɛ na.

⁸Yii li cè na Kile Munaani à yákilifente jwumpe ɲjwuɲi kan píl'á. Lire Kile Munaani ninuun'à ɲcèɲi jwumpe ɲjwuɲi kan piiberil'á. ⁹Lire Kile Munaani ninuun'à dáníyaɲi shiɲi wà kan píl'á, maa pyiɲkanna kan piiberil'á pi i yampii cùɲi. ¹⁰Li maha pìi pyi pi i jìni na kakyanhala karigii pyi, maa Kile tùnnture pyipyi fànhe kan píl'á, li maha pìi pyi pi i jìni na Kile karigii ná Sitaanniɲi wogigii cini na wwù cyiye e, li maha pìi pyi pi i jìni na shɛɛnre tabere yu, maa pìi pyi pi i jìni na tire shɛɛnre kèɛɲi. ¹¹Kile Munaani ninuuni li maha cyire karigii puni pyipyi fànhe kaan cyi pyifeebil'á. Mà tàanna ná li ɲyii wuuni i, l'à kani là pyipyi fànha kan píl'á, maa labere pyipyi fànha kan piiberil'á.

¹²Sùpyaɲi cyeere na ɲyɛ niɲkin, ɲka u yatanɲyi maha ɲyaha. U yatanɲyi ná yi ɲyahaɲi mú i, yi puni maha wà yiye na maha mpyi cyere niɲkin. Yii li cè na wuu mpìi pi ɲyɛ *Kirisita wwoɲɛɛge e ke, amuni wuu mú ɲyɛ. ¹³Naha kurugo ye wuu mú puni à batize Kile Munaani niɲkinɲi

cye kurugo, maa wwò maa mpyi cyere niŋkin, lire Munaani niŋkinŋi cye kurugo, l'à pyi *Yahutuu yo, l'à pyi *Girekii yo, l'à pyi bilii yo, li nyɛ a pyi bilii mà yo, Kile Munaani niŋkinŋi l'à tîg'a tɛɛn wuu mú puni i.

¹⁴ Sùpyaŋi cyeeɛ nyɛ yatanŋa niŋkin kanna mɛ, ŋka yi maha nyaha. ¹⁵ Tɔɔge ká jwo na kuru nàzhan nyɛ cyeeɛ e mɛ, mà lire ònŋke pyi na kuru nyɛ cyɛge mɛ, tá lire sí n-jà ku nàzhan yige cyeeɛ e bɛ? ¹⁶ Nyɛ niŋŋenke ká jwo na kuru nyɛ cyeeɛ yatanŋke kà mɛ, mà lire ònŋke pyi na kuru nyɛ nyii mɛ, tá lire sí n-jà ku nàzhan yige cyeeɛ e? ¹⁷ Kampyi cyeeɛ yatanŋyi puni mpyi nyii, di sùpyaŋi mpyi na sí raa núru raa ŋko ye? Kampyi ti puni mpyi niŋŋenyɛ, di sùpyaŋi mpyi na sí raa nùge taa raa ŋko ye? ¹⁸ Mà sɛɛni jwo, Kile nyɛ a cyeeɛ dá amuni mɛ, u à ti yatanŋyi puni niŋkin niŋkinŋi dá mà tàanna ná u nyii wuuni i. ¹⁹ Kampyi yatanŋa niŋkin kanna ku mpyi, wà mpyi na sì raa ku pyi cyeeɛ mɛ. ²⁰ Lire kurugo sùpyaŋi cyeeɛ yatanŋy'à nyaha, ŋka cyere niŋkin ti nyɛ ti ti.

²¹ Lire e nyiini sì n-jà n-jwo na lire kuro nyɛ cyɛge e mɛ. Nùŋke mú sì n-jà n-jwo na kuru kuro nyɛ tooyi i mɛ. ²² Ŋka yatanŋyi yi nyɛ cyeeɛ e fànha baa ke, yire tayyéreg'à pɛɛ sɛl'e. ²³ Yatanŋyi wuu nyɛ na sɔŋŋi na yi nyɛ kuru fiige silege wuyo mɛ, wuu maha yákili yaha yire na mà tòro yatanŋyi sanŋyi na. Yatanŋyi yi nyɛ silege cyeyi wuu cyeeɛ e, ná yi nyɛ a yaa y'a paa cyíŋŋi na mɛ, wuu maha yaha yire na sɛl'e. ²⁴ Yatanŋyi yi nyɛ yi nyɛ silege wuyo wuu cyeeɛ e mɛ, wuu nyɛ na yare yire na sɛl'e mɛ. Yatanŋyi njemu wuu nyɛ na sɔŋŋi na yi nyɛ tɔɔn wuyo mɛ, Kile à cyeeɛ dá maa yire yatanŋyi le dá e. ²⁵ Kile à lire pyi, bà cyeeɛ yatanŋyi si mpyi y'àha ndáha ndáha yiye na mɛ. Ŋka yi puni y'a yiye tɛɛɛ. ²⁶ Yatanŋke kà ha mpyi ná tayancyage e, cyeeɛ puni ti maha yà. Yatanŋke kà ha ŋkɛɛ ta, cyeeɛ puni ti maha mpyi kuru funntange e.

²⁷ Yii pi ke, yii pi nyɛ Kirisita cyeeɛ, yii shin maha shin à pyi tire cyeeɛ yatanŋke kà. ²⁸ Lire kurugo Kile à pì tìŋe dánafeebii kurunke e u báaraŋi mɛɛ na. Yyecyiige na, u à *Yesu túnntunmpii tìŋe, li shɔnwuuni maa Kile túnnture pyifeebii tìŋe, li tanrewuuni maa cyelentiibii tìŋe. Lire òwɔhɔ na, u à kakyanhala karigii pyifeebii tìŋe, mpì pi maha yampii cùuŋi ke, maa pire tìŋe, maa dánafeebii tegɛfeebii tìŋe, maa yyaha yyéɛ shiinbii tìŋe, maa pii pyi pi i jìni na shɛɛnre tabɛɛ yu. ²⁹ Tá y'à jwo na pi puni pi pyi Yesu túnntunmii? Lire nyɛ mɛ, Kile túnnture pyifee? Lire nyɛ mɛ, cyelentii? Lire nyɛ mɛ, kakyanhala karii pyifee? ³⁰ Lire nyɛ mɛ, pi a yampii cùuŋi? Lire nyɛ mɛ, na yu shɛɛnre tabɛɛ'e? Lire nyɛ mɛ, na tire shɛɛnre yyaha yu pi sanmpil'á? Tá lire kani là niŋkin pyipyi fàn'h'à kan pi pun'á? ³¹ Yii a Kile Munaani màkanyi puni niŋcɛnŋyi caa. Lire e mii sí lire kuni niŋcenni le yii taan numɛ.

Ntàannamagare kani

13¹Nye wuu mée ká sheenre puni cè na yu, mà bâra *Kile mèlekeebii woore na mú, ná ntàannamagare nye wuu zòmpyaagil'e me, wuu jwumpe maha mpyi mähawaya. Li maha mpyi mu à jwo tɔɔŋɔ, lire nye me yatinŋe wuu nye na bwùun jùŋɔ kurugo. ²Kile mée ká wuu pyi u túnntunmii, karigii cyi à ŋwɔhɔ ke, maa wuu pyi wuu u jini na cyire yige bènmppe na, maa jɔcèŋi shiŋi puni kan wuu á, ali wuu dáníyaŋi fànhe mée ká sàa nyaha fo na jini na janyi pyi yi i ŋkùni na yíri yi tateenyi i, ná ntàannamagare nye wuu zòmpyaagil'e me, wuu nye yafyin me. ³Wuu mée ká wuu cyeyaayi puni táa fòŋɔfeebii na pi à tège na piye jwɔ caa, mà li táan wuy'á pi wuu kyéerege *Kirisita kurugo, ná ntàannamagare nye wuu zòmpyaagil'e me, lire sì yafyin jwɔ wuu na me.

⁴Ntàannamagare ká mpyi ŋgemu i ke, urufoo lùuni maha bò, u maha kacenŋkii pyi sùpyire sannte na, nyipreen nye na mpyi u e me, bwomɔ nye na mpyi u e me, yàmpeene nye na mpyi u e me. ⁵Urufoo nye na jyè jùzogoro karil'e me, u yabiliŋi nàfan karigii kanni bà urufoo maha mpyi me, urufoo nye na mpyi lùfwufoo me, u nye na wà nàvunŋjaga yare uye funŋ'i me. ⁶Ntiimbaaŋi karigii nye na urufoo funŋɔ tänge me. Ŋka ntiŋi karigii cyi maha u funŋke táan. ⁷U maha jɔcù uye na karigii puni i, u maha dá Kile na karigii puni i, u maha u sòŋŋɔre taha karigii puni na, maa karigii puni kwú uye e. ⁸Ntàannamagare sì n-sii n-kwɔ me, ŋka Kile túnnture báaraŋi sí n-pa n-kwɔ, mpíi pi nye na sheenre tabere yu ke, lire sí n-pa n-kwɔ, jɔcèŋi u nye wuu e ke, uru sí n-pa n-kwɔ. ⁹Yii li cè na wuu nye a karigii puni cè me. Wuu tacenŋke nye a pèe Kile túnnture báaraŋi i me. ¹⁰Ŋka Kile ká u báaraŋi fúnŋɔ canŋke ŋkemu i ke, wuu karigii nivunŋɔmbaagii sí n-kwɔ.

¹¹Tèni i wuu mpyi nàŋkocyere e ke, nàŋkocyere mpyi maha jaa wuu jwumpe ná wuu sòŋŋɔŋkanni ná wuu karigii kàanmucyaŋkanni i. Ŋka wuu à pa lye ke, wuu à lire puni jwɔ yaha. ¹²Numɛ, wuu nye na karigii jaa na jɔwúu me, li na nye mu à jwo bà wà maha uye wíi dùba e me^x. Canŋa na ma, wuu sí raa karigii jaa raa jɔwúu. Numɛ wuu tacenŋke nye a pèe me, ŋka kuru canŋke, bà Kile à wuu cè feefee me, amuni wuu sí n-pa Kile karigii yyaha cè. ¹³Nye kapyaa taanre cyi nye, cyire sì n-sii n-kwɔ me, cyire cyi nye: dáníyaŋi ná sòŋŋɔre tatahage ná ntàannamagare, ŋka nde li nye cyi puni nimbwooni ke, lire li nye ntàannamagare.

^x13.12 Tɔɔnnte shiŋi wà tèecyiini shiinbii mpyi maha ntèg'a dùbaŋi yaa, lire mpyi maha sùpyaŋi pyi u jin'a uye wíl'a cwó u e me. Dùbaŋi yyaha nye a mpyi maha jɔwó me.

Kile túnntur'à yaa t'a mpyi dánafeebii sheenre nijcente e

14 ¹Lire kurugo ntàannamagar'à yaa ti pyi yii yacyage nijcyiige. *Kile Munaani maha màkanyi njemu kaan ke, yii raa yire caa mú. ²Ŋka Kile túnnture njwuŋi màkange wuuni l'à lye. ²Naha kurugo ye shinŋi u nje na sheenre tabere yu ke, ná sùpyire e bà urufoo maha yu me, ná Kile e u maha yu, naha na ye wà nje na u jwumpe yyaha cini me. Karigii cyi nje cyi yyaha nje a cè me, Kile Munaani sífente cye kurugo u maha cyire kyaa yu. ³Ŋka ngemu u nje na Kile túnnture yu ke, ná sùpyire e urufoo maha yu, maa ti tère ti i sì yyaha na Kile kuni i, maa màban leni t'e, maa ti zòmpyaagii tàali. ⁴Shinŋi u nje na yu sheenre taber'e ke, ti maha urufoo kanni tère u u sì yyaha na Kile kuni i. Mà li ta shinŋi u nje na Kile túnnture yu ke, urufoo maha dánafeebii kuruŋke puni tère pi i sì yyaha na Kile kuni i.

⁵Yii puni ká a jìni na sheenre tabere yu, lir'à táan mii i. Ŋka nde l'à táan mii i sèe sèl'e ke, lire li nje yii puni pi a Kile túnnture yu. Kile túnnture jwufoonji tayyéreg'à fànha tò sheenre tabere jwufoonji woge na, fo wà ha nta na tire sheenre kèenŋi, bà ti si mpyi si dánafeebii kuruŋke tège pi a sì yyaha na Kile kuni i me. ⁶Mii cìmpyiibii, yii yabilimpìi pi li kàanmucya a wíi ke! Mà jwo mii u pa Kile túnnture tà jwo yii á, si kani là cyèe yii na Kile kuni i, lire nje me si yerege kà kan yii á ke, kampyi sheenre taber'e mii mpyi a pa jwo ná yii e, naha tòn yii mpyi na sí n-ta lire e ye?

⁷Nde li nje yatinŋyi kàmpañke, mu à jwo tìinmpini, lire nje me ŋkònnonŋi ke, kuru ká mpyi ku nje a bwòn ku bwònŋkanna na me, meeni li nje na bwùn ke, di wà sí n-jà lire cè n-jwo ye? ⁸Tìinmpini pi maha wyl maha ntèg'a kàshikwònbii wà piye na ke, ná lire nje a wyl li wylŋkanna na me, jofoo u sí uye bégele kàshige me na ye? ⁹Amuni li mú nje yii á, yii pi nje na yu sheenre taber'e ke, yii lógofeebii ká mpyi pi nje na yii jwumpe núru me, nje yii nje na yu ke, di pi sí yire cè n-jwo ye? Li maha mpyi mu à jwo ná kafæge e yii nje na yu. ¹⁰Sheenre shin'à nyaha dipyeŋi i, ŋka tire sheenre puni na núru ti jwufoobil'á. ¹¹Mii aha mpyi mii nje na sheenre tà núru me, ti jwufoonji maha mpyi nàmpòŋŋi mii á, mii mú maha mpyi nàmpòŋŋi ti jwufoon'á. ¹²Nje ná Kile Munaani màkanyi lage sí nje yii na, nje yi sí n-sii n-jà dánafeebii pyi pi a sì yyaha na Kile kuni i ke, yii a yire caa ná yii cyeyi shuunnŋi i.

¹³Lire kurugo shinŋi u nje na sheenre tabere yu ke, urufoo u a Kile jáare, bà u si mpyi s'a ti kèenŋi me. ¹⁴Naha kurugo ye mii aha a Kile jáare sheenre taber'e, mii kòni maha mpyi Kilejarege na, ŋka mii nje na na jwumpe yyaha cini me. ¹⁵Lire e ke naha mii à yaa mii u pyi ye? Mii sí n-jà raa Kile jáare sheenre taber'e, ŋka sheenre mii à cè ke, mii mú sí n-jà

raa u jáare tire shéenre e. Mii sí n-jà raa Kile pèente myahigii cêe shéenre taber'e, ŋka shéenre mii à cè ke, mii mú sí n-jà raa cyi cêe tire shéenre e. ¹⁶Nye mu aha a fwù kaan Kile á shéenre taber'e, wà ha nta dánafeebii kurunke e ŋgemu u nyɛ u nyɛ na tire shéenre núru mɛ, di urufoo sí n-jà n-jwo: «Amiina» mà li ta u nyɛ a mu jwumpe lógo mà yɛ? ¹⁷Mu fwɔŋi niŋkanŋi mée ká nta u à ɲwɔ sèl'e, u sí n-jà urufoo tège Kile kuni i mɛ.

¹⁸Mii à Kile shéere, ɲaha na yɛ u à mii tège mii à jà na yu shéenre sannte e mà tòro yii puni na. ¹⁹Ŋka lire ná li wuuni mú i, mii aha mpyi dánafeebii kurunke e, mà ɲwɔnyɛya kanjuro kanna jwo dánafeebii shéenre nindogore e, mii maha lire funɔ lwɔ́ maha ntòro mii u canmpuni lwɔ́ jwumpe na shéenre taber'e pi nyɛ na tire ntemu núru mɛ.

²⁰Mii cɔmpyiibii, yii àha raa sɔŋɔni nàŋkopyire sɔŋɔŋkanni na mɛ. Ŋka kapegigii kàmpañke na, yii yiye pyi pɔmpɔnyɛye fiige. Yákilifente kàmpañke na, yii yiye pyi shinlyee. ²¹Y'à sème Kile Jwumpe Semenji i na Kafoonji Kile à jwo: «Nàmpwuunbii pɔi mii sí n-tun na shiibil'á. Pire sí n-jwo ná pi e shéenre taber'e. Ŋka lire ná li wuuni mú i, pi sí mii ɲwɔmɛeni cù mɛ.» ²²Mà tàanna ná lire katoronkwooni i, ɲje mii sí n-jwo ke, yire yi nyɛ: wà ha shéenre taberɛ jwo, mpɔi pi nyɛ pi nyɛ Kile kuni i mɛ, lire maha li cyêe pire na na Kile sí yoge kwɔn pire na. Puru jwumpe nyɛ a yyaha tíi ná dánafeebil'e mɛ. Wà ha Kile tũnturo jwo, lire maha li cyêe dánafeebii na na Kile nyɛ pi shwɔhɔl'e. Mpɔi pi nyɛ pi nyɛ Kile kuni i mɛ, puru jwumpe nyɛ a yyaha tíi ná pire e mɛ.

²³Nye l'aha mpyi kee yii dánafeebii kurun'k'à bínni, ka yii puni si wá na shéenre taberɛ yu, shincyi ká mpa yii ta pur'e, ŋgemu u nyɛ u nyɛ a Kile cè mɛ, tá u sí n-jwo na yii funɲy'à shwɔ yii na mɛ? ²⁴Ŋka l'aha mpyi mu à jwo Kile tũnture yii nyɛ na yu, ka u u mpa jyèe yii kurunke shwɔhɔl'e, u aha yii jwumpe lógo, lire sí u pyi u cè na sɛɛni yii nyɛ na yu, si u pyi u cè na uru kapyiŋkii nyɛ a tíi mɛ. ²⁵Yaaga maha yaaga k'à ŋwɔhɔ urufoo zɔŋi na ke, yire puni sí n-yige cyínni na, fo u sí yyaha cyígile si niŋkure sín si Kile kêe, si jwo sɛɛni na, Kile na nyɛ yii shwɔhɔl'e.

Kile pèente karigii sogolo ŋkann'à yaa li ɲwɔ

²⁶Mii cɔmpyiibii, yii à yaa yii ndemu pyi ke, lire li nyɛ: yii aha yiye bínni Kile pèente mɛɛ na, mɛɛ ká mpyi wà á, urufoo u li cêe. Yerege jwumɔ ká mpyi wà á, urufoo u pu jwo, Kile ká nta u à kani là cyêe wà na, urufoo u li jwo. Kile ká nta u à shéenre taberɛ le wà ɲwɔ e, urufoo u ti jwo. Kile

¹⁶14.21 Tèni i Izirayeli shiibil'à Kile ɲwɔmɛeni yaha ke, Kile à jwo na uru sí Babilon shiibii kàshicyege yaha ku pa pi tũn pi i jà pi na. Shenre nàmpɔnɔ Babilon shiibii mpyi na yu. Izirayeli shiibil'à pi ɲya pi i tire shéenre yu ke, ka lire si li cyêe pi na na Kile à tũn ná pire Izirayeli shiibil'e e (Ezayi 28.11-12.)

ká nta u à pyiŋkanna kan wà á u u jà a tire shɛenre kɛɛnɛ, urufoo u ti kɛɛnɛ. Ŋka cyire karigii pun'à yaa cyi dánafeebii tɛge pi a si yyaha na Kile kuni i. ²⁷ Mpii pi nɛ na shɛenre tabɛɛ yu ke, pire nɛ a yaa pi tòro shiin shuunni taanre na mɛ, pi raa yu niŋkin niŋkin, li i nta wà mú na nɛ wani ŋgemu u sí n-jà raa tire shɛenre kɛɛnɛ ke. ²⁸ Kɛɛnɛfoo ká mpyi u nɛ a ta tire shɛenre na mɛ, ti jwufeebil'à yaa pi fyâha, pi raa yu piye funɲi ná Kile e.

²⁹ Nde li nɛ *Kile túnntunmpii kàmpanɲke ke, pire shiin shuunni taanr'à yaa pi a yu niŋkin niŋkin. Pi sanmpii s'a pi jwumpe núru pi raa pu kàanmucaa. ³⁰ Ŋka Kile ká nta u à kani là cyêe wabɛɛ na, ŋgemu u à fyânha a jwumpe lwɔ ke, ur'à yaa u fyâha, u u u yaha u li jwo. ³¹ Yii nɛ a yaa yii bínni yii a Kile túnnture yu mɛ, yii a ti yu niŋkin niŋkin, bà ti si mpyi si dánafeebii le kur'e, si màban le pi e mɛ. ³² Yii li cè na li síɲi nɛ Kile túnntunɲi na mà jà a cù u ɲwɔge na, si pi sanmpii yaha pi jwo a kwɔ. ³³ Naha kurugo yɛ ɲyàhanɲurugunɲi nɛ a táan Kile á mɛ, mà karigii yal'a sogolo yyɛɲiŋke e, lire l'à táan u á, bà li nɛ na mpyi dánafeebii kurunɲi puni i mɛ.

³⁴ Cyeebil'à yaa pi fyâha mpìnniɲi cyeyi i, naha na yɛ kuni nɛ a kan pi á, pi jà pi a yu yire cyeyi i mɛ. Pi à yaa pi piye tírige, bà *Musa *Saliyaɲi à yi jwo mɛ. ³⁵ Pi la ká mpyi si yibige pyi cyage kà na, pi aha nɔ pyenge pi kuru yibige pyi pi nàmbaabii na. Naha kurugo yɛ li lemp'à pi ceewe u a jwumpe lwúu dánafeebii kurunɲke e^z.

³⁶ Taha yii na sɔnɲi na yii бага jwumɔ pu nɛ Kile jwumpe? Lire nɛ mɛ, taha yii na sɔnɲi na yii kanni na puru jwump'à nɔ? ³⁷ Wà ha nta u u sɔnɲi na *Kile Munaani maha jwumpe leni uru ɲwɔ e na yu pi sanmpil'á, u li cè na yɛɛge mii nɛ na sémeni si ŋkan yii á amɛ ke, kur'à fworɔ Kafoonɲi Yesu i. ³⁸ Wà ha ŋke yɛɛge jwumpe cyé, yii àha núru urufoo le laage e mɛ.

³⁹ Mii cìmpyibii, ɲwɔnyɛga niŋkin na, yii a Kile túnnture báaraɲi caa yii a mpyi. Wà ha a si raa yu shɛenre tabɛɛ'e, yii àha urufoo sige lire na mɛ. ⁴⁰ Li tɛgeni li nɛ, yii karigii puni cyi pyi ná ɲjire e, yii i cyi sogolonkanni yaha li ɲwɔ.

Kirisita à ɲè a fworɔ kwùɲi i ke, kwùubii mú sí ɲè

15 ¹ Nɛ mii cìmpyibii, Jwumpe Nintanmpe mii à jwo yii á, ka yii i dá pu na, maa yiye ɲwɔ pu na ke, mii la nɛ si yii funɲɔ cwo puru

^z14.35 Pii na sɔnɲi na Poli à cyeebii sige pi àha raa pi nàmbaabii yíbili Kile pèente tɛni i mɛ. Pii sí na sɔnɲi na Poli nɛ a kuni kan cyeebil'á pi a Kile túnnture jwufeebii jwumpe ɲwɔhe tùru mɛ. Pii sí i sɔnɲi na mpii pi à ntunɲke taha Poli na ke, pire jwumpe pu nɛ 14.35 i. 14.36 i Poli nɛ a ɲɛ puru jwumpe na mɛ.

na. ²Puru jwumpe cye kurugo, kuni li maha sùpyire shwɔ ke, lire yii à lwɔ. Yii aha ñkwôro lire kuni i, Kile sí yii shwɔ. Naha na yii na sônñi na yii dányañi kapyiini nyɛ ñùñɔ baa yɛ?

³Jwumpe p'à jwo mii á, ná pu tayyéreg'à pêe ke, mii à puru jwo yii á. Puru pu nyɛ: *Kirisita à kwû wuu kapegigii yàfanji kurugo, bà l'à fyânha a jwo Kile Jwumpe Semenji i mɛ. ⁴U buwuñ'à le fanñke e, u kwùñi canmpyitanrewuuni, u à ñè, bà l'à fyânha a jwo Kile Jwumpe Semenji i mɛ. ⁵U ñeñkwooni kàntugo, u à uye cyêe Pyeri na, lire kàntugo, maa uye cyêe u *cyelempyiibii ke ná shuunniñi na. ⁶Lire kàntugo cìmpyiibii dánafeebii na u à uye cyêe tère niñkin i ke, pir'à nyaha shiin ñkwuu kanjkuro (500) na. Shinpaanra kanna pi à kwû pire e, lire baare e, pi niñyahamii saha na nyɛ shì na. ⁷Lire kàntugo u à uye cyêe *Yakuba na, maa uye cyêe u túnntunmpii sanmpii puni na.

⁸Pire puni kàntugo, u à uye cyêe mii Poli na mú, mii u nyɛ mu à jwo pìmpinnyaga niñjyembaga ñkemu k'à si ke. ⁹Yii li cè, mii u nyɛ *Yesu túnntunmpii puni kàntugo yyére wuñi. Mii bá mpyi a yaa mii u tòrɔ u túnntunmpil'e mɛ, naha na ye mii mpyi maha Kile dánafeebii kurunke kyérege sèl'e. ¹⁰Ñka tayyérege e mii nyɛ niñjaa ke, Kile u à ñwɔ mii na maa mii yaha kur'e. Tawage e bà u à sàa ñwɔ mii na mà de! Mii bá à báarañi pyi mà tòro Yesu túnntunmpii sanmpii na, ñka ná na yabiliñi fânhe e bà mii à u pyi mà de! Kile u à ñwɔ mii na maa mii pyi mii à u pyi. ¹¹Lire e ke l'à pyi mii u à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á yo, l'à pyi Yesu túnntunmpii sanmpii yo, Jwumpe Nintanmpe ninumpe wuu nyɛ na yu, yii mú s'à dá pu na.

Dánafeebii ñèñi kani

¹²Nyɛ ná wuu s'à jwo yii á na *Kirisita à ñè a fworo kwùñi i, naha na yii pìi maha jwo na kwunene nyɛ nùmpañña mà yɛ? ¹³Kampyi yii na sônñi na kwunene nyɛ nùmpañña mɛ, lir'à li cyêe na yii nyɛ a dá na Kirisita mú à ñè a fworo kwùñi i mɛ. ¹⁴Kampyi Kirisita nyɛ a ñè a fworo kwùñi i mɛ, Jwumpe Nintanmpe wuu nyɛ na yu ke, puru kajwuuni mpyi na sí n-pyi ñùñɔ baa, yii dányañi kapyiini mú mpyi na sí n-pyi ñùñɔ baa.

¹⁵⁻¹⁶Nyɛ jwumpe wuu nyɛ na yu na ntare Kile na ke, puru mpyi na sí n-pyi kafinara, naha na ye wuu à jwo na Kile à Kirisita ñè a yige kwùñi i. Kampyi yii na sônñi na kwunene nyɛ nùmpañña mɛ, lir'à li cyêe na yii na sônñi na Kirisita mú nyɛ a ñè a fworo kwùñi i mɛ. ¹⁷Kàmpyi Kirisita nyɛ a mpyi a ñè a fworo kwùñi i mɛ, ñùñɔ mpyi na sí n-pyi yii dányañi kapyiini na mɛ, yii kapegigii tugure mú mpyi na sí n-kwôro yii ñuñi. ¹⁸Lire mpyi na sí li cyêe mú na mpìi pi à kwû mà pi ta pi à dá Kirisita na ke, na pir'à

pînni. ¹⁹Kampyi wuu à wuu sònɔɔre taha Kirisita na numɛ tîŋi kanni kurugo, lire e ke wuu pi nye dɔnye sùpyire puni kanhamafeebii.

²⁰Ŋka sèɛŋi na, Kirisita à jè a fwoɔ kwùŋi i. Mpii pi à kwù ke, Kile à u jè a yige kwùŋi i yyecyiige na, maa li cyèe na kwùubii mú sí n-pa jè. ²¹Yii li cè, bà kwùŋ'a jyè dɔnyeŋi i shin niŋkin cye kurugo mɛ, amuni kwuɔɔni mú à jyè shin niŋkin cye kurugo. ²²Sùpyire puni sí n-kwù, jaha na ye pi nye Adama wwoɔɔe e. Amuni li mú nye, dánafeebii puni sí nùru jè, jaha na ye pi nye Kirisita wwoɔɔe e. ²³Ŋka shin maha shin ná u tɛɛɛɛ li nye, Kirisita u à pyi shincyiwe mà jè, lire kàntugo, mpii pi nye u wuubii ke, u aha bú nùr'a pa canŋke ŋkemu i ke, pire mú sí jè. ²⁴Lire kàntugo dɔnyeŋi sí n-kwù. Kirisita sí jùŋufente puni ná sífente puni ná fànhafente puni shi kwù, si Saanre le Tufooŋi Kile cye e. ²⁵Yii li cè na fànha ku nye ku ki, Kirisita u tɛɛɛ jùŋufente na fo si zà yaa ná Kile e, u à u zàmɛɛnbii puni le u tooyi jwɔh'i. ²⁶Zàmɛɛnŋi nizanŋi u sí shi bò ke, uru u nye kwùŋi. ²⁷Y'à séme Kile Jwumpe Semenŋi i na: «Kile à síŋi kan u á yaayi puni na^a.» Ŋka puru jwumpe e, l'à ffinŋe na síŋi nye Yesu á mà pyi Kile jùŋɔ na mɛ, jaha na ye Kile u à síŋi kan u á u pyi yaayi puni jùŋɔ na. ²⁸Nye yaayi puni ká bú ŋkúu Kirisita á tɛni ndemu i ke, uru u nye Jyafooŋi ke, Kile ká síŋi kan u á yaayi puni na tɛni ndemu i ke, u mú sí uye tŋrige Kile á. Lire ká mpyi, Kile sí n-pyi yaayi puni ná sùpyire puni jùŋɔ na.

²⁹Mpii pi maha piye *batizeli kwùubii kurugo ke, yii sònɔɔɔ pire na mú ke, kampyi kwuɔɔɛ nye a sii nùmpañña mɛ, jaha kurugo pi maha piye batizeli pi kurugo ye^b? ³⁰Wuu mú de? Kampyi kwuɔɔɛ nye mɛ, jaha kurugo wuu maha wuu múnahigii pérelɛ tɛrigii puni i ye? ³¹Mii cìmpyiibii, mii sí n-sii yi jwo n-waha yii á, mii na nye kwùŋi jwɔge e canŋa maha canŋa. Sèɛŋi na, mà yii yaha wuu Kafooŋi Yesu Kirisita wwoɔɔe e, yii pi à mii jùŋke yŋrige. ³²Zhìŋi mii à le ná Efese kànhe sige yaayi i ke, kampyi nùmpañña nye wani mɛ, jaha lire zhileni mpyi na sí jwɔ mii na ye? Kampyi kwuɔɔɛ nye nùmpañña mɛ, mii sí n-jà n-jwo sùpyire sannte fiige na:

«Wuu a lyí, wuu raa byii,

jaha na ye wuu aha ŋkwù, y'à kwù^c.»

³³Yii a yiye kàanmucaa: «Sùpyañi jaaraŋɛŋi ká mpyi u nye a jwɔ mɛ, uru u maha u wurugo, maa u le kumpiini i.» ³⁴Yii yákili ta, yii i láha

^a15.27 Zaburu 8.7

^b15.29 Pii maha jwo: «Nye jaha kurugo pii maha piye kan pi a batize maa piye le kwùŋi jwɔge e ye? Kampyi sèe wi na kwuɔɔɛ nye mɛ, jaha kurugo pi maha piye le kwùŋi jwɔge e maa piye kan pi a batize ye?»

^c15.32 Ezayi 22.13

kapegigii na, lire l'à jwɔ. Pii na nye yii shwɔhɔl'e, pi sàha ŋkwɔ̀ a Kile cè mè! Mii na yire yu yii i li cè na yii silege kyaa li nye li li.

Dánafeebii sí jè ná cyere nivɔ̀nni i

³⁵Mii mée nye mii à mpe jwo ke, mii à li cè na wà sí n-jà mii yíbe na di kwùubii sí jè n-jwo yè? Ná cyeere shiŋi ntire e pi sí n-pyi yè? ³⁶Sìŋcɔŋ kà ke, sùmaŋi mu maha nùgo ke, u mpùrampe ká fwónhɔ, u maha fyín mà? ³⁷Sùmashiŋi mu maha nùgo, mu à jwo kàlage. Lire baare e ku cige nimpunke bà mu maha sà jɔ̀cùru mè. ³⁸Nye u nùguŋkwooni kàntugo, Kile maha u pyi u à fyín maa u pyi u à pyi sùmacige, maha bê ná u nyii wuuni i. Sùmaŋi shiŋi puni ná u cire ti nye.

³⁹Amuni nyii yaayi puni cyeere mú nye, kà ná kà woro nye niŋkin mè. Sùpyire cyeere na nye ti yè, yatɔ̀re woore sí nye ti yè, saŋcɛ̀enre woore na nye ti yè, fyaabii woore na nye ti yè. ⁴⁰Yaayi yi nye niŋyiŋi na ke, yire cyeere na nye ti yè, nje yi nye jìŋke na ke, yire woore mú sí nye ti yè. Nyii yaayi yi nye niŋyiŋi na ke, yire sìnampe ná jìŋke wuyi sìnampe nye niŋkin mè. ⁴¹Canŋanyiini sìnampe na nye pu yè, yiŋke sìnampe na nye pu yè, wɔ̀rigii sìnampe mú sí na nye pu yè, ali wɔ̀rigii sìnamp'á wwù puye e.

⁴²Nye kwùubii ká a sè jè, amuni li mú sí n-pyi. Bà sùmabilini ká nùgo, li mpùrampe maha fwónhɔ mè, amuni li nye, buŋi ká ntò, u maha fwónhɔ, ŋka u aha jè tènì ndemu i ke, u saha nye na fwónre mè. ⁴³Buŋi ká ntò, u leme maha mpi, wà kuro sàha maha mpyi u e mè, ŋka u aha jè, u maha mpyi ná sìnampe e. Pi aha u tò, fànha maha mpyi u e mè, ŋka u aha jè, u maha mpyi ná fành'e. ⁴⁴Cyeere múnaa baa woore ti maha ntò, ŋka ti múnaa woore ti maha jè. Sùpyire cyeere na nye wani, *Kile Munaani maha cyeere ntemu kaan ke, tire na nye wani mú. ⁴⁵Y'à séme Kile Jwumpe Semeŋi i na: «Adama u nye sùpyaŋi niŋcyiŋi, Kile à u dá maa múnaani le u e^d.» Ŋka Adamaŋi u sí n-pa kàsanraga na, ná uru u nye Yesu *Kirisita ke, uru u maha shiŋi kaan sùpyir'á Kile Munaani cye kurugo. ⁴⁶Kile Munaani maha cyeere ntemu kaan ke, tire bà ti nye niŋcyiire mè, supyicyeere ti nye niŋcyiire, lire kàntugo Kile Munaani woore maha nta a pa. ⁴⁷Adamaŋi niŋcyiŋi na nye jìŋke wu, Kile à u yal'a yige pwoore e, ŋka Adamaŋi shɔ̀nwuŋi nye niŋyiŋi wu. ⁴⁸Sùpyaŋi u à yal'a yige jìŋke e ke, bà uru nye mè, yaaga maha yaaga k'à fworo ur'e ke, amuni yire puni nye. Ŋge sí u nye niŋyiŋi wuŋi ke, bà uru nye mè, yaaga maha yaaga k'à fworo ur'e ke, amuni yire puni mú nye. ⁴⁹Sùpyaŋi u à yal'a yige jìŋke e ke, bà wuu nye uru fiige mè, ŋge u nye niŋyiŋi wuŋi ke, amuni wuu mú sí n-pyi uru fiige.

^d15.45 Zhenezi 2.7

⁵⁰Mii cìnmpyiibii, nje mii sí n-jwo yii á ke, yire yi nje: cyeere ti nje wuu na ame ke, wuu sì n-jà n-nyè *Kile Saanre e ná tire e me. Cyeere ti sí n-pa n-fwónhɔ ke, mà tire yaha wuu na, wuu sì n-jà n-pyi kwùmbaa me.

⁵¹Kani li mpyi a ñwɔhɔ ke, mii sí lire yyaha jwo yii á, lire li nje, wuu puni sì n-kwù me, ñka wuu cyeere puni sí n-kêenɛ. ⁵²Li sí n-pyi tère niñkin ná wiile niñkin tìinmpini wyizanni na. Dìnyenji canñkwoge tìinmpini ká wyl tènì ndemu i ke, mpii pi à kwù ke, pire sí nè, pi saha sì n-kwù me, wuu cyeere puni sí n-kêenɛ.

⁵³Yii li cè na cyeere ti nje wuu na ke, tir'à yaa ti kêenɛ'a pyi cyere, ntemu ti nje ti sì n-fwónhɔ me. T'à yaa ti kêenɛ'a pyi cyere ntemu ti nje ti sì n-kwù me. ⁵⁴Nje wuu cyeere ká bú ñkêenɛ'a pyi cyere niwɔwɔhɔmbaara ná niñkwumbaara tènì ndemu i ke, jwumpe p'à sème Kile Jwumpe Semenji i ke, puru sí n-fúnɔ. Y'à sème: «Sì à ta kwùni na, kwùni shi à pìnni feefee!»

⁵⁵«Kwù wà we, taha mu síni nje ke?

Kwù wà we, taha mu bàhe nje ke?»

⁵⁶*Kapegigii mpyiñi nje baha fiige, ñkemu ku maha kwùni pyi u u nɔni wuu na ke. *Saliyañi kuni ñaraan'á wuu jà ke, lire l'à pa ná l'e kapegigil'à fànha ta wuu na. ⁵⁷Ñka wuu à fwù kan Kile á, ñaha na ye uru u à wuu pyi wuu à sí ta kwùni na, wuu Kafoonji Yesu Kirisita cye kurugo.

⁵⁸Lire kurugo mii ntàannamacinmpyiibii, yii fànha le yiye e, yii àha yafyin yaha ku yii pyi yii a núruli kàntugo me, yii a sì yyaha na Kafoonji báarañi i tèrigii puni i. Yii li cè mà yii yaha Kafoonji báarañi na, kanhare yii à pyi ke, tire sì n-sii n-pyi ñùɔ baa me.

Wyérenji Kɔrenti dánafeebil'à bínni si ntège Zheruzalemu wuubii tège ke

16¹Nje mii cìnmpyiibii, wyérenji u nje na bínnini si ntège Kile wuubii tège Zheruzalemu kànhe e ke, yii mú à yaa yii a lire pyi bà mii à yi jwo Galati kùluni dánafeebii kuruy'á me. ²Cibilaaga maha cibilaaga, canjcyiige⁸ yii shin maha shin à yaa u wwù u ñùɔ wyérenji i, mà tàanna ná u cyentage e, u yaha uye kanni na, bà li si mpyi mii aha nta si nɔ yii yyére ke, mii i sà uru wyérenji ta u à bínn'a kwò me. ³Mii aha bú nɔ wani tènì ndemu i ke, tùnntunmpii yii sí n-cwɔwɔnɔ ke, mii sí sème taha pire na ná wyérenji i pi sà ñkan Zheruzalemu kànhe e. ⁴L'aha mii kakarala kwò, mii ná pire sí n-kàre sijnayan.

^e15.54 Ezayi 25.8

^f15.55 Oze 13.14

⁸16.2 Yahutibil'á cibilaage canjcyiige ku nje káriñi.

⁵ Mii la nyɛ si para pyi Masedoni kùluni i, si nta raa sì yii yyére, naha na ye mii la nyɛ si ntòro Masedoni i. ⁶ Mii aha nɔ wani yii yyére, shwɔhɔ'e mii sí tère nimbilere, lire nyɛ mɛ mii sí wyeere tènì pyi ná yii e, bà yii si mpyi si mii tège mii i na tashage ta mɛ. ⁷ Naha kurugo ye numɛ tɔge e, mii la nyɛ sì sà yii nya kanna si ntòro mɛ, ŋka mii la nyɛ si tère pyi yii taan, Kafoonji ká nyɛ. ⁸ Ŋka lire ná li wuuni mú i, mii sí n-kwôro Efese kànhe e, fo zà nɔ *Pantekɔtiŋi kataanni na, ⁹ naha na ye Kile à sàa li laage kan mii á, mii u báarabwɔhɔ pyi wani, ali mà li ta mii zàmpeɛn bil'à nyaha wani.

¹⁰ Timɔti ká nɔ wani yii yyére, yii i u cùmu leme nɔwɔ, bà li si mpyi u àha bú ŋkwɔ màban fô uye na mɛ, naha na ye u na báare mii fiige Kafoonji á. ¹¹ Yii àha ŋkwɔ u wíi nɔwɔ mɛ! Yii u tège u kùsheeni na bà u niɔcɛnɔ wu si mpyi si nɔ mii na mɛ, naha na ye mii ná cìmpyiibii naha na u sigili naha.

¹² Nde li nyɛ wuu cìmpworonji Apolosi u kàmpanŋke ke, mii à màban le u e sèl'e, bà u ná cìmpyiibii sanmpii si mpyi si sà fworò yii na mɛ. Ŋka u à yi jwò mii á na sèɛŋi na, li tènì sàha nɔ mɛ. Li tènì ká nɔ u á, u sí li pyi.

¹³ Yii kwôro nyii na, yii yiye waha yii i ŋkwôro Kile kuni i, yii àha màban yaha u fô yii na mɛ, yii fànha le. ¹⁴ Ntàannamagar'à yaa t'a jaa yii kapyiŋkii puni i.

¹⁵ Mii cìmpyiibii, mii sí kyaa niŋkin cya yii á sahaŋki. Yii à li cè na Sitefanasi ná u pyenge shiinbii pi à pyi dánafeebii niŋcyiibii Akayi kùluni i, pi à piye pɔwɔ Kile wuubii ntègeŋi na mú. ¹⁶ Yii à yaa yii a núru tire sùpyire shiŋ'á, mà bàra mpii puni pi à piye pɔwɔ Kile báaraŋi na ke.

¹⁷ Mii funntanga wu u nyɛ, naha na ye Sitefanasi ná Foritunatusi ná Akayikusi naha ná mii i. Yii n'a mpyi naha, nde yii mpyi na sí n-pyi ke, pi à lire pyi. ¹⁸ Pi à mii funŋke níŋe, bà pi à yii funnyi níŋe mɛ. Yii a nte sùpyire shiŋi metanga yiri.

¹⁹ Azi kùluni dánafeebii kurupy'à yii shéere. Akilasi ná Pisisili à yii shéere ná dánafeebii pi nyɛ na bínnini pi pyenge e ke, pir'à yii shéere sèl'e Kafoonji mege na. ²⁰ Mii cìmpyiibii pun'à yii shéere.

Yii a cìmpworogo fwùŋi kaan yiy'á ná funɔcɛnɔ i.

²¹ Mii Poli yabilinji u à ŋge fwùŋi séme ná na cyege e.

²² Kafoonji kyaa ká nta l'à pɛn ŋgemu á ke, Kile u urufoo láŋa.

«Kafoonji, ta ma!»

²³ Kafoonji Yesu u nɔwɔ yii na, u u jwó le yii á!

²⁴ Yii mú puni kyal'à táan mii á, Yesu *Kirisita wwoɔnyɛge e.